

ARGIA

1982-Otsaila 21-XLVgarren urtea 924 zenbakia 75peza

*Euskal
Baserritarren
Sindikatuak*

*Merkatu
batua
orain
?*



BASERRIAREN HONDAMENDIA

- Kepa Aulestia : etikaren beharra ...
- Joxe Azurmendi : U.Z.E.I eta Ulises
- IHAUTERIAK

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-an helbideratze hutsez lor ditzakezun abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarinoko presta-menak lortu
- Zure diruari interesik erren-tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak go-zatu: VISA txartela, Bidai-Txe-ak, Gasolina-Txeak, etab.
- Ibilaldi-babestuetan lehentasuna izan
- Sariketa eta zozketa berezietan partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

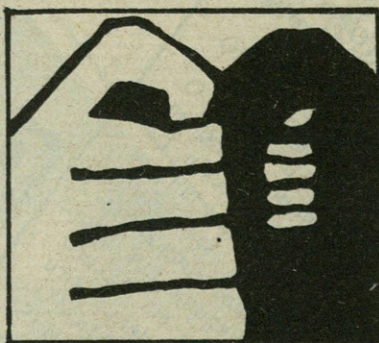


CAJA LABORAL POPULAR

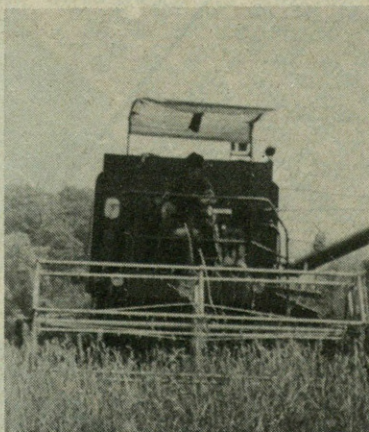
LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa





5 «Beltza»k aldizkari honetan bertan idatzirikoari erantzuten dio aste honetan KEPA AULESTIAk, negoziaketan gaiaren inguruan ari delarik.



19 Merkatu Batuan berehala sartuko bagina, euskal base-ria akaatuko omen litzateke, EHNE nekazari sindikatuko ordezkariak elkarriketa honen bidez aitortu digutenez.

NON ZER

2 Aste giroa

POLITIKA

4 Ttanttaka

5 Kepa Aulestia: Negoziaketa dela eta

7 B. Bakaikoa: Euskal Ekonomia

9 Beestena

10 Herriko plaza

13 Txatarreroak ala antiheroeak?

14 Kirola, hazkundera, etabar

15 Izan ere

ERREPORTAIK

16 Ihauteriak: Urbeltz eta Sada

19 EHNEkoekin solasean

24 Bertsolari gazteekin elkarriketa

26 Joxe Azurmendi: UZEI eta literatura

KULTURA

28 Maxkaradak Zuberoan

30 Koldo Izagirrenen «Euskal lo-
kuzioak»

31 Iparraldeko bi euskal irratia

32 Iparraldeko ikastolek bizi be-
har dute

33 Antzerkia: KARRAKaren
«Historia del soldado»

36 Zinema kritika

37 Bertsoak

38 Jo... adarra!

39 Argazkinobela

40 Azkenekoa



33 «Karraka» antzerki kolekti-
boak obra berri bat aurkeztu
dute. Haren gorabeheretaz
artikulu bat eta baita elka-
rrizketa bat ageri dira ale ho-
netan.



26 ,16 Hiru idazle famaturen
lanak arki daitezke ale hone-
tan: bata ezaguna gure ar-
tean, JOXE AZURMENDI-
rena, berriro gure artean; eta
beste biak URBELTZ eta
JAVIER SADA, artikulu
bana ihauteriei buruz mintza-
tuz.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San
Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi
Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki
Uria, Xalbardin, Jon, Xabier
Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mi-
kel Antza, K. Argiñano, «Aste-
ma», Joxe Azurmendi, B. Bakai-
koa, «Beltza», R. Castellano, Car-
los Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino
Iraola, Julen Kalzada, Pello Liza-
rralde, «Mendiaga», «Murumen-
di», Eneko Olasagasti, Xabier
Portugal, Koldo San Julian, Jose-
ba Sarrionandia, «Trikuharri»,
«Txillardegi», Jon Urrujulegi,
«Xinaberri».

Marrazkilariak: Antton Olariaga,
Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Artu-
ro, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugartebu-
ru, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Os-
tolaza.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del
Carmen, z/g. Ramonenea etxea,
behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

HARPIDE SARIA

Normala 2.500 pta.

Laguntzazkoa pta.

Estatutik

kanpo 3.500 pta.

Airez 5.400 pta.

Ale bakarra 75 pta.

RUTAS MONTAÑERAS (BAZTAN-1). Club Deportivo Navarra; Ediciones y libros, 253 or., 425 pta.

Honako liburu hau ez da Elkarte mendigoizale honen lehen emaitza, hiru garrena baizik. Aurretik emandakoek Roncal-Zuriza eta Ory-Velate lurrar-teak zituzten gaitzat. Oraingoak, berriz, Baztan izango denik, lan horretan jarraitzeko prest dudelait bait dirudi. Ale honek Baztango Hegoa eta Ekialdeko bideak eta barreak minto zaizkigu, itxuraz hurrengoetarako utzi dituztela gainera. Oso erraz ulertzen dira argibideak, eta mapenituri datorkigu gustoz zentzez burututako lan hau.

PORTZELANAZKO IRUDIAK. Iñaki Aldai; Erein, 73 or., 300 pta.

Duela aste pare bat eman genion aurkezpena Anjel Lertxundiren liburu bati. Oraingoan aurkeztutakoa, sail berdinean eta aurrekoarekin batera argitaratua dugu, EREINEN AUSKALO sailean. Gaztetxoentzat zuzendutakoa da hau ere, eta jenero honetan aski topikoa den historio bat kontatzen digu: «zazpi sekretuak» diren erdaraz «bostak» diren eta bere zakurrak osatutako kuadrila dugu protagonista hemen, bilakaera guztia ere Donostian gertatzen delarik. Izenburua ageri diren portzelanazko irudietatik abiatu egiten da azkenean oso trama interesgarria burutzen delarik. Jakin ere badakigu Iñaki Aldaik guineko beste emaitzarik argitaratzeko prest. Beste horren esperoan gertatzen gara.

rutas montañeras

Baztan-1
CLUB DEPORTIVO NAVARRA



NOSTRADAMUS, HISTORIADOR Y PROFETA. Jean-Charles de Fontbrune; Barcanova, 573 or., 975 pta.

Modak moda eta interesak interes, baina diskutitzaierik ez dagoela da eta horra hor —besterik ez bada ere— bere zortzi edizioak. Interesik baduen alako dute beti bezala: profetizak eta honelakoak maite dituztenek erosi beharko dute jakite-mina asetzearren. Esan dezagun Nostadamo tipoa dela, eta hark honen egileak argitu omen

ALDIZKARIAK
EL VIEJO TOPO EX-TRA 15, 1982ko urtarrila,
200 pta.

Berrito ere EL VIEJO TOPO aldizkaria mahai gainera «GUERRA O PAZ?» izenburua daraman zenbaki berezi batekin. Ez dakigu gai honetaz lan hau baino ote den, baina ziurta ez da gauza serioagorik tu dezakeguna lan hau guztiz serioa eta irakurri beharrezkoa dela. Hiru zati: MILITARISMO, DESARME eta PACIFISMO, itzulitako ikuspegi nazional eta osatu bat esaniz hitz jatorrizkoek ikuspegi global eta kritikoak informazioa eta kritikarako materiala bezala aurrerako mundu bat, ezpairik ez.

LOS VASCOS Y EL MAR. Julio Caro Baroja; Txertoa, 159 or., 350 pta.

Liburu berri honekin, hamar tomo ditu dagoeneko publikatua Caro Baroja historiagile famatuak «Estudios vascos» deritzen sailaren barnean. Eta euskaldunek horrekin izan duten erlazioa jakina. Datu antropologiko eta historiko

Liburuak

Iñaki Aldai

Portzelanazko irudiak





DEMA. 2. zenbakia.
1982.ko urtarila.

«Ikaskidearen. Kirol-aldizkaria» azpiztitulua dar-rama aldizkariak, eta ja-kingo duzuen bezala Eus-Sailak argitaratzen du ikastoletan eta ikastetxee-bercio egiten dituzte, bata-erabat euskaraz eta bestea-bi hizkuntzetaz, ikastoleta-rako edo ikastetxeetarako denaren arauera. Oso za-balkunde handia eman diote aldizkariari, eta itxu-ra denez irautea ez zaio problema izango.

CONTRACAMPO.
1981ko abendua, 25/26
zenbakia, 300 pta.

Ale berezi batez ospatu ditu CONTRACAMPO zinema-aldizkariak bere 25. lehen zenbakia, norma-lean baino lodiagoa den aleaz hain zuzen Espai-nian egiten diren hiru zine-maldien berri aurkitzen dugu bertan: Valladolib, Sevilla, eta nola ez Donos-tiako. Oso kritikoa eta erabat kontrako eritzia az-koan. Eric Rohmer eta Hollywood-i buruzko mo-tzako Eloy de la Iglesia zi-nemagilearekin elkarrikiz-ke-ta eta erreportaje dakar-tzala. Jakingo duzue, Eus-ka-din kokatua eta hain pole-mikoa izan den filmearen (goardia zibila eta abertza-learen arteko amodio ho-mosexuala). Horra hor CONTRACAMPO honen edukina: itxura zeuok ikus ezazue.

artekoa. Ondorioz, orain etorkizunerakoak ziur aski ere beteko direla. Sinistea Dena dela ARGIAk aurre-ra segituko duela dio, eta horretan bederen asmatu

¡HARDIN ALDIAK
BERTSOLARI ESKO-LA EIBARREN.

Eibarko Euskal Eskola bere asmoetako jarraitze-ko asmotan dabil, eta Eibarko kultura Bertsolari Eskola antolatzen du Udale-txearen laguntza osoa du-larik.

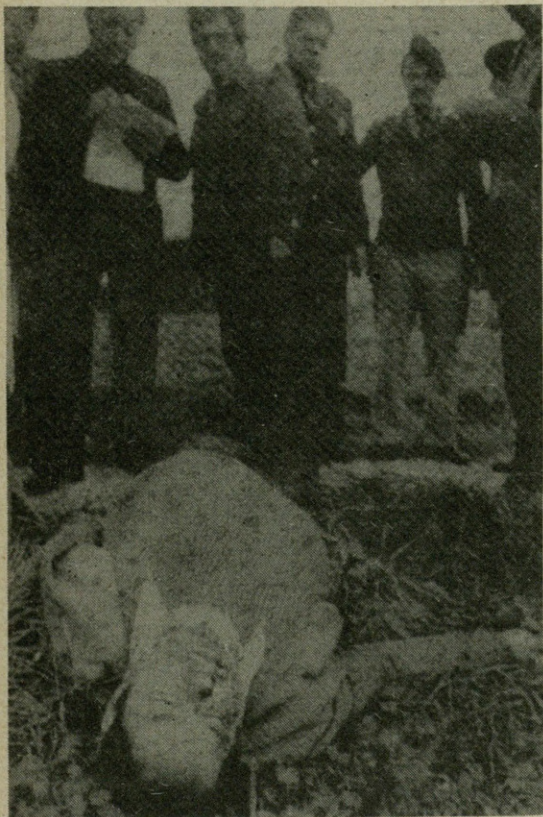
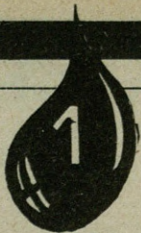
Honen egitaraua hone-tan datza: **Otsailaren 24an J.M. Lekuonak** izenburu-tzat «Bertsolariak hitzburu-rian» daraman hitzaldi bat eskainiko du. **Hilaren 25ean ALMENO ikasleek** beraien bertso-esperimentzi-aren berri emango dute, **txotik Maizteza eta oster-egun guztietan Xabier Amu-rizak** bi orduko ikastaro bat emango du, osora 24 ordu inguruko ikastaro bat osatuz. Matrikula eus-ka-dien edonori irekia nahi duen edonori irekia dago eta otsailaren 26a Eskolan bertan edo Udale-tzeko Kultura Batzordean izenak emanek.

Otsailak 21-28

DISKAK
XOXOA DISKAE-TXEAREN DEKADEN-TZIA.

Bilbon argitaratzen den «Chivato» aldizkarian iku-sitako propagandak erabat txunditurik utzi gaitu: «OTXOA» ¡Liberate! Los cuplés más picarescos para el álbum más atrevido de los 80. Eta honaino ongi iritsi gara, susto handiegi-rik hartu gabe, badakizue, Alfredo Landa edota Este-so-Pajares bikote dinami-koaren azken txorrada porno-umoretsua izan nahi lukeena. Baina ez, hara gure sorpresa geroa-go irakurtzen dugunean: «escúchale en XOXOA DISKAK». Guk dakigu-nez, Xoxoa izenaz Euskal-herrian, eta askoz hobe beste bat izango hobea Baina Errobi, Oskorri, La-boa, Ruper elabarrak dis-kak atera dituen baldin bada, bereak egin du, eta berearekin batera gureak ere noski.

GASTEIZEN.
Floridako Kultur Etxean, hitzaldi bat eskai-niko du Anjel Lertxundik «Euskultura» zikloaren barnean. Hitzaldiaren gaia «Haur literatura» izango da. Eguna, otsailaren 22a. Ordua, 7.30tan.



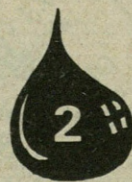
GOSEZ HIL NAHI EZ ETA TIROZ AKAATU!

Gero eta langabezian jende gehiago, eta gero eta hedatuago benetako gosea. Aspaldian ez bezala hasi dira berriz ere agertzen goseagatik edo desnutrizioagatik hospitaletara eraman behar izan dituztenak. Castellongo kasuan bezala bost eta sei egunetan mokadurik ahoratu gabe familia batetan.

Jose Luis Vázquez Mosteirok nahiago zuen kalean eskatu edo lapurtu. Goarda langile-fin batek garbitu zuen arte. Hamar ume, kale kantoian bere lotsa irentsiz eskean egon beharra, langile baten humiliazioa,... Ez dira aldizkarietan, poemetan, kantuetan,... agertzeko bezain garrantzi-suak.

Parlamentuan jakintsuak musean ari diren birtartean, bere jorنالateratzeko aukerarik ematen ez zaion langile etsiaren biziak ez du bi kilo kobre haina ere balio. Fabrikako urteko balantzean nabaritutako ez den lapurreta batek haina ere ez du balio hamar umeren goseak. Trixtea goardaren ofizioa! Berak jateko gosetia hil behar.

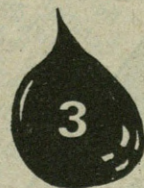
Oharra: sindikatuek ez dute grebarako deirik egin.



EUSKAL HERRIAREN ARAZOAK MADRILGO KONFERENTZIAN?

Hau esan Silvio Luoni Vatikanoren ordezkariak Madrilgo Konferentziaren aurrean: «Historiak herri batzuei halabehear gogor baina loriatu bat gorde die, burruka eta neke amaigabeen prezioetan, beren izakeraren ondasunak behin eta berriz lortu beharraren patua. Beren lurraldearen seguritatea, beren burujabetza, beren ordenamenduak erabakitzeak askatasuna behin eta berriz irabazi beharraren patua gorde die». Behingoz agintariak gutaz oroitu zirela bururatu zaigu otsailaren 13 egunkarietan hitz horiek irakurri ditugunean. Gero ostikoa: ezetz, ez zela guretzat, ezta salbadortarrentzat ere. Poloniarrentzat zela.

Enfin, agian hurrengo Konferentzian...



IPAR EUSKADIKO ALBAITEROAK EUSKO JAURLARITZAREKIN HASERRE

Oraintxe aste batzuk Enbata astekarian irakurri genuenak harritu egin gintuen. Hala zioen berriak: Eusko Jaurlaritzak albaiteko eta injiniadore agronomoz osatu beharrezko 20 plaza ateratzen zituela. Eta leku horietakoren batetan sartzeko interesez zebitzenak agertzeko. Gu harritu gintuena berri hori Ipar Euskal Herriko astekari batean agertzea izan zen.

Hona joan den astean Enbata berak dakarkiguna. Iparraldeko zenbaitek beren buruak aurkeztu omen zituzten dei horretara. Eman zitzaientz erantzuna ez zuten esperoko gizarajoe! «Herriar espainolak bakarrik har ditzakegu, euskaldunak izan edo ez». Izan ere Eusko Jaurlaritzak egun gorri dauka: Madrileko erakusketa batetan Nafarroako parajeren bat ezartzen badute, Iruiñeatik Diputazioak errietan. Orain berriz Iparraldekoak gure autonomian sartu nahian.

Zenbat aldiz esaten diegun ipartarrei argi ibiltzeko, Hegoaldea ez dela jauja, gauza bat dela txikito eta txikito artean Euskal nazioaz ihardutea eta bestea beste guztia... Albaitekoek behinik behin igerriko zioten.

etikaren beharra eta moralismoaren huskeria

Orain dela pare bat urtera arte ezkerreko jarrera ezberdinen artean nolabaiteko debate moduko bat gertatzen bazen ere, geroztik ez da horrelakorik nabari. Anatemizazioak lurperatu du baterakoi gerta zitekeen praktika bat, eta gaur nor bere munduan bizi da, non bere ideia eta intimitate mixerablea gorde nahian, besteen aportazioen aurretik ihesi.

Hizketa bera, urte askotan berdina izan bada ere, bide ezberdinetatik abiatzen hasi da, ideologien arabera, gure arteko komunikazio bideak mugatuz. Egia esan, ez dago arrazoi handirik optimista izateko arazo honetaz. Horregatik, eskertzekoak dira norberaren ideiak adierazteko aukera guziak, eta are gehiago bata bestekin kontrajartzeko oportunitateak.

Batek baino gehiagok salatu du anatemizazioaren eta kritika negatibo erraza neurritz gain erabili izana; eta ez politikaz ari garenean bakarrik. Berdintsu gertatzen da, esenplu ugari dugu, kultur arloan, literaturan, artean, etc. Jokabide honen alde txarra ez du kritika zuzentzen zaionak jasotzen, denon kalterako jokabidea baita. Anatemizazioaren eraginak analisisa eta eztabaida sakon eta positiboetarako ateak ixten ditu, eta hau ez zaio komeni borondate oneko inori, are gutxiago gure herriaren etorkizunari.

Eskuratzen hasi garen herri honen artikulaziorik ezak definitzen du gaurko egoera nahasi hau; ez politika eta instituzio mailan bakarrik, zeren, nahiz eta sotilagoa izan, desartikulazioa gizartearen osotasunean gerta-

tzen baita, arlo sozial eta kultural guzietan. Frankismoak utzitako ondarsun honen iraunkortasuna ez da gure eginkizunetatik salbu gelditzen; ezin ditzakegu geure responsabilitateak jaregin.

Franco hil ondoren, aurretik gorpuztutako zenbait ilusio frustraturik gertatu ziren. Zartagiari ez bazitzaion bueltarik eman zartagiari berari helteeza ere iritsi ez genuela, seinale. Beranduegi konturatu ginen frankismoa ez zela berrogei urteko parentesis historikoa soilik; haren ondorenek urteotako prozesu politikoa baldintzatzuten zutela. Bitartean sekula ezagutu ez diren mobilizapenak eta konbultsioak izan badira ere, geure buruarekin bederen zintzoak bagina, onartu behar genuke, inolako konnotaziorik gabe, mugimendu horren artikulazio ezak ez duela lagundu gure herriak beharko lukeen artikulazioa lortzen.

Errezegia iruditzen baitzait errudun ehizari ekitea; errazegia eta zentzugabea. Uste ustela da gainera Franco hil ondoren eskubia desorientatua ibili zela, herri eta klase zapalduak ofentsiba bat burutzen zuten bitartean, pentsatzea. Ustea eta ustela, zeren gure buruarekiko honelako interpretazio borondate oneko eta optimistak ahortzi eta izkututzen duena eskubia eta ezkerren funtzio historikoa baita. Eskubia kontserbatzailetasunarekin lotzen badugu ez da kasualitate hutsa, eskubiaren funtzio soziala kontserbatzea baita; giza egoera konkretu bat mantentzea hain zuzen. Ezkerren funtzioa aldiz, eskubia mantentzen saiatzen den guztia

aldatzea. Horregatik, desorientaziorik gertatu bazen, eskubian eta ezkerrean gertatu zen hori; baina aldatzea kontserbatzea baino zailagoa denez, ezkerren, herri eta klase zapalduen, desorientazioa izan da egoera horretara eraman gaituena. Eskubiaren kontserbatzailetasuna ofentsiba bihurtu da ezkerren desorientazioa banaketa bihurtu den bezala.

Nere ustez, okerra den beste ideia batek bereganatzen du guztiz ezkerreko zenbait sektoreen pentsamendua: edozein prozesu politikoren neurketa lorpenen balorazio kuantitatibo eta kualitatiboa egitea dela, lorpenak aldaketarekin nahasiz.

Idea motz honek dakarren inplikazio politikoa argi dago, argi dagoenez prozesu politiko bat ezin dela lorpenez-lorpen neurtu, neurtu ezin delako hain zuzen. Benetan zaila da orain dela sei urtetatik hona zer lortu den jakitea. Baina inportanteena ez da hau, aldaketen azterketa baizik.

Lorpenak materialak dira, agerian daude, nabari dira, daudenean behintzat. Aldaketak, aldiz, ez dira materialak, ez daude hain agerian, ez dira hain nabari; horregatik ez da erraza aldaketarik izan den ala ez jakitea.

Halere, orain dela sei urtetako Euskal Herria eta gaur bizi dugun hau ez dira berdinak. Kuantifika ezinezko aldaketa bat gertatu da, eta aldaketa horren azterketan datza aurrerako hartu behar ditugun bideen aukera.

Aldaketa objetibo, lorpen materialen ondoan, aldaketa subjektibo inmate-

rialak desarroilatu dira. Estatutua, gure herriaren lehen instituzionalizazioaren ondoan desmobilizazioa eta pasotismoa. Hortik dator Estatutua eta desmobilizazioaren artean askotan ematen den identifikazioa, kausa-ondorio fenomenutzat joaz. Zeren, itxuraz horrela ikus badaiteke ere, ximplekeria baitirudi horrelako identifikazio bat egiteak egoera hain konplexua aztertzerakoan. Estatutua lorpen estatiko bat ez den neurri berean, desmobilizazioa ere ez da herriaren partizipazioaren azkena. Desmobilizazioa krisialdi politiko eta sozialaren ondorio baizik ez da. Eta krisialdia ez da desarroilo sozialaren fenomeno ez normal bat, normalena baizik. Horregatik desmobilizazioa ezin da ulertu optimismoz ez bada; herriaren partizipatze formen egokitze prozesu bat bezala ez bada.

Sarri esan ohi da politika mailan indar erlazioa dela puntu nagusia. Sarri indar erlazioa sokatira jokuaren antzera ulertu den bezala «linealki» gizartearen konplexutasuna kontuan eduki gabe. Gainera indar erlazioa goitik behera eroritako zerbaiten ideari lotu zaio askotan, kutsu determinista bat emanez arazoari.

Izatez, erlazioa ez da bi elementu konpaktu eta singularren arteko erlazioa, elementu askoren arteko erlazioa baizik. Baina gaur egun negoziaketaren arazoa mahai gainera atera-

tzen den gehienetan, eta negoziaketa indar erlazioari lotuta egonik, lehenbizi aipatutako ikusmiratik ulertzen da, bata eta bestearen arteko negoziaketa bezala, ahantziz gaur egun negoziaketa irteera politiko bat dela, ez ezer lortzeko, aldaketak posibilitatzeko baizik. Eta negoziaketa ez dela mahai inguru batean egitekoa, dinamika politiko zabal eta konplexua baizik.

Lehenbiziko eskemari moralismoa dagokio, bideen eta helburuen arteko egokitze ala desegokitze moralista. Bigarrenari dagokio etika, ezkerren batasunerako eta indartzerako bide den negoziaketa, eta ulermen zabal eta partizipatzaile baten arteko egokitze etika.

Hemen arian arian besterik apenas egin ditudan puntuok izan ziren Beltzak bere «Negoziaketen etika edo etikaren negoziaketa» artikuluan ukitzen zituenak. Nere asmoa ez da iristen Beltzaren artikulua inguru zenbait puntu ukitzetik harago, espero izanik elkar ulertzeko ainako hizkera baliagarria badarabilgula oraindik, eta hizkera berdintsu honen medio bakoitzaren ideiak besteentzat ulergarri egingo direlakoan.

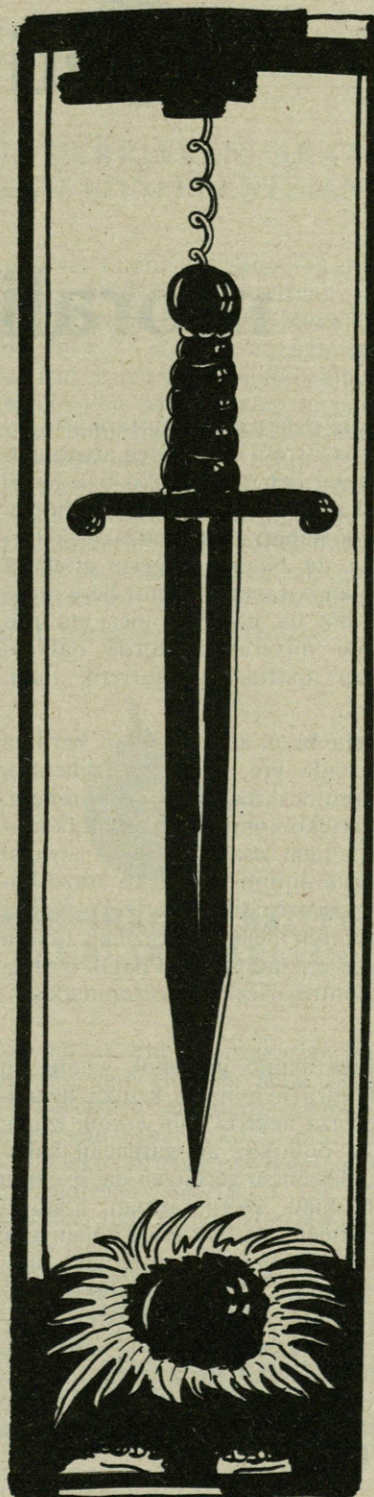
KEPA AULESTIA

euskal ekonomiaz zenbait burutazio (2)

Aurreragoko artikuluan ikusi genuen nolako portzentaietan banatzen ziren euskal exportazioak Gaineratiko Espainiar Estatuan (GEE) eta kanpoko merkatuetan. GEEko merkatua askoz ere garrantzitsuagoa zela

esan genuen, kanpokoarekin konparatuta noski, Euskal Ekonomiaren exportazio guztietatik ehuneko 85 bertara joaten bait dira eta ehuneko 15 bestera, kanpoko merkatura alegia. Hau dena 1972-ean.

Urte horretan, 1972-ean alegia, Euskal Ekonomiaren produkzio-balio guztietatik ehuneko 36,1 GEE-an saldu zen eta ehuneko 6,3 kanpoan. Beraz, autokontsumoa, hau da, Euskal Ekonomia bertan produzitu eta



gero kontsumatzen dena, beste ehuneko 57,6 zen.

Azken aldi honetan, krisi ekonomikoa dela eta, badirudi kanpoko merkatuak garrantzi handiagoa hartzen ari direla eta GEE-koak bere indarra galtzen. Lankide Aurrezkiak 1978-rako egin zituen estimaketa batzuen arabera, kanpoko merkatuek ehuneko 23 bat suposatzen zuen eta, bienbitartean, GEE-koa ehuneko 77-ra erori omen zen, konpara 1972-eko portzentaiekin.

Hau egiztatzeko nahikoa da ohar-tzea Euskal Ekonomiak daukan eskari globalaren hazkundera kanpoko esportazioen igoeran oinarritua dela, azkeneko urte hauetan behintzat. Kanpo-merkatuko eskaria GEE-koa baino tasa goragokoan hazi da. Beraz, gorago eman ditudan zenbakiak txikiak geratzen ari diren susmoa daukat.

Hau dela eta, batek baino gehiagok proposatzen du barneko merkata gehiago ahultzea eta, aldiz, kanpoko indartzea. Era honetan, estatu barruko merkatuarekin etena sortzen bada, politikoki dependentzia galtzea errezago izango bait litzateke. Benetan pentsamolde optimista. Bestalde,

egia da, kanpoko merkatuak posibilitate handiagoak ematea Euskal Ekonomiarri hemen barrukoak baino, espezializazioaren ondorio bezala.

Kontutan eduki beharra dago produktzioa internazionalizatzen ari den bezala, merkatuak lehenago daudela internazionalizatuak eta prozesu honek aurrera etengabe jarraitzen duela. Beraz, oso normala deritzagu gertatzen ari dena hola izatea; gainera, Espainiar Estatuko ekonomia kanpokoatik gehiegi egon da babestua eta hola jarraitzea ezinezkoa zitzaien, bai irekitzen joatea ordea, hortik, ondorio bezala azkar hazitzea.

Soberakina eta defizita

Atzera itzuliz, goazen ikustera zer merkantzetan dauzkagun soberakinak, GEE-ra esportatzeko eta non dauden defizitak, GEE-tik hornitu beharra egoteko.

Aipatutako Input-Output taulen arabera, erreza zaigu jakitea zer esportatzen dugun GEE-ra eta gero zer inportatzen dugun bertatik. Taula hauek erakusten digutenez, nekazar ondasan gehienetan defizit handia daukagu, beraz, inportatu beharra eta saldo negatiboa edukitzea GEE-

rekiko; Nafarroak nahiko orekatua daukalarik, normala den bezala, nekazaritzak garrantzi handia baitauka.

Energiari dagokionez, saldo negatiboa daukagu, baina kopurua ez da oso handia. Oinarritzko burdingintzan, logikoa den bezala, saldo positiboa dauka Euskal Ekonomiak eta zer esanik ez «metal transformatuetan», bertan daukagularik saldorik irmoena. Produktu kimikoetan GEE-an erosten direnaren balioa eta han euskal enpresa kimikoak saltzen dutenaren balioa nahiko orekatua dago. Eli-kadurazko merkantziak, berriz, Euskal Ekonomiak ekarri egin behar ditu, hemen kontsuma daitezen.

Era guztira, Euskal Ekonomiaren-tzat saldo positiboa azaltzen da, saldo hori 33 mila milioikoa zelarik 1972-an, eta hurrengo urtean saldo bera 52 mila milioira igo zelarik, kontutan edukiz prezioak ere igo zirela. Beraz, merkatal harreman hauetan, Euskal Ekonomiak zenbait abantaila lortzen dituela esan beharrean aurkitzen gara.

Beste batean jarraituko dugu ildo beretik.

B. Bakaikoa

AURTZAINDEGIA BILA SALIA



- hiru hilabetetik 3 urte bitarteko haurrentzat plaza libreak ditugu
- blastegi, jangela, logela eta gela ederrak eta egokiak ditugu

Haurtzaindegiko orduak:

goizeko 7'etatik
arratsaldeko 7'etara

HILEROKO KUOTA : 6.000 pt. (bazkaria eta zekarizerekin)



informazio gehiago nahi baduzu etor zaitez zuzembide honetara: camino de Jai Alai s/n
t.f. 273071

MITERRAND «TORO SENTADO»

Aste honetako CAMBIO 16ko 531. zenbakiaren editorialeak gogoratzen diru indioak eta bakeroen arteko filme bat: «Por lo demás, en cuanto a agravios recibidos, los que sufren los camioneros españoles a manos de los sioux del Rosellón y los que sufren los vascos y España entera a manos de los secretos comanches de Bayona y San Juan de Luz justificarían cualquier toma inmediata de represalias. En siglos pasados, probablemente, la guerra sería inevitable si las autoridades del país vecino seguían siendo incapaces de poner orden en la salvaje frontera». Interesgarriena izango litzateke jakitea zer esango duen Mitterrand «Toro Sentado»k.

J.R. DANBORENEWIN

Hona badatorkigu beste tipo famatu bat: J.R. Danborenwin, PSOEkoa. Eta horrela mintzo dira bere buruaz

azken asteko EUZKADI astekarían, 85. zenbakian alegia: «Y además si le preguntas al señor García Damborenea si el hecho de crear el PSN no supone desmembrar un poco más Euzkadi, te responderá que «eso es lo que dicen los nacionalistas, ya que ellos parten del supuesto de que Navarra es parte inseparable del País Vasco y yo no lo veo así, porque resulta que en estos momentos Vizcaya, Guipúzcoa y Alava han decidido formar parte de una comunidad y Navarra, no». Por estas razones, el portavoz socialista considera que «no estamos traicionando a nadie, estamos simplemente obedeciendo lo que es la voluntad popular mayoritaria, porque nosotros no servimos al proyecto político o geográfico nacionalista y nunca nos hemos visto en la obligación de seguir esas directrices en lo que a Navarra se refiere».

ESNEAK MORFINA DAUKA

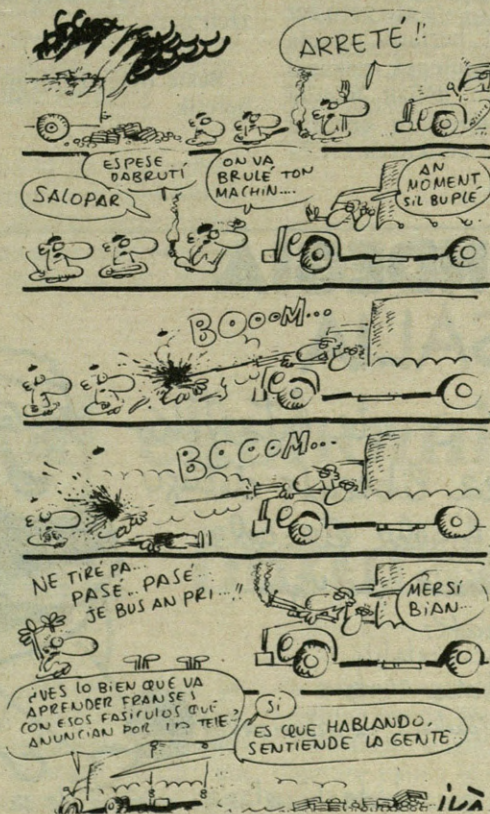
Jende guziak esnea oso ona dela esaten ohi du. Orain esplikatzén diogu

geure buruari zergatik. MUNDO CIENTIFICOren 11. zenbakia irakurri ondoren hain zuzen: «La biología moderna acaba de descubrir algo francamente sorprendente en este sentido: la leche de vaca y la leche humana contienen morfina. En efecto, el equipo de investigación dirigido por Pedro Cuatrecasas en los laboratorios Welcome de California del Norte (Estados Unidos) acaba de publicar unos resultados según los cuales la leche de vaca, al igual que la leche humana, contiene una sustancia que, una vez purificada, no se distingue en nada de la morfina en todos los ensayos bioquímicos inmunológicos y farmacológicos». Horrelako aurkikundeekin segitzen badute, laster ia debalde aterako da flipea. Eta aldizkari hau serioa da, bromarik ez dago.



ASTAKERIARIK HANDIENA

Baina aste honetako astakeriarik handiena Alexander Haigek esan zuen. Hau TRIUNFOko 16. alean jasoa: «De ahí la indignación del general Haig, tan compartida en los medios derechistas del mundo, cuando oye comparar el tema polaco con los temas latinoamericanos -Argentina, Chile o con el de Turquía. Haig no puede ser más claro: las dictaduras de los países comunistas, incluida naturalmente la de Polonia, son precisamente comunistas, y las otras son anticomunistas. No se pueden mezclar ni confundir. La represión de las libertades en Polonia conduce directamente a un comunismo sin fin: la dictadura no es un medio, sino una finalidad. La de Turquía o la de Chile son sólo medios para impedir que el comunismo se apodere de sus países, como se ha apoderado en Cuba; cuando eliminen el riesgo, devolverán el país a la democracia». Hori esan, eta patxadan gelditu tipoa. Hori entzunez gero, zer esango dute vietnamitarrek, nicaraguarrek, salvadorekoek, cubatarrek, palestinarrek... etabar, etabar.



El PAPUSko 404. zenbakitik jasoa

LANABES KAXKARRA DUGULA?



*BADAKIGU, BAINA
TRAKTORERIK EZ
DUGUN BITARTEAN
TRESNA APALEZ
LANDU BEHAR
SOROA*

*AHAL DEN BEZALA, EZ BETI
NAHIKO GENUKEEN BEZALA*

*BAINA LURRARI FRUITUAK
ATERATZEA BAIT DA KONTUA*

*ETA EZ LANEAN ARI DENARI
BEGIRA BERRIKETAN ARITZEA*

*DENON ARTEAN GOLDATU
BEHAR DUGU GURE SOROA*

*GUZTION LANAZ ZABALDUKO
DITUGU EUSKAL*

KULTURAREN MUGA ESTUAK

**ARGIA: EUSKALDUN
AURRERAZALEOK
INDARTU ETA
HOBETU
BEHAR
DUGUN
TRESNA BE-
HARREZKOA**

**IZAN ZAITEZ ZU ERE
ARGIAKO HARPIDEDUN**

**EGIN EZAZU ARGIAKO
HARPIDEDUN BERRI BAT**

hiztegegintzako gauza harrigarriak

Jadanik gogaikarri ere gertatzen ari da UZEI/Mitxelenaren arteko eztabaida ospatsu hau, kaleko jende normalarentzat batipat, baina bai euskararen munduan ur handiagotan sarturik dabilzanentzat ere. Hori horrela, halakoxe erreparu bat ematen dizu soka hori uzarazten edo berari eragiten oraino ihardun behar izateak. Hainbat gauza esan dira eta hain gogorrak zenbait kasutan, non iduri bait du esatekoak esanik daudela.

Halabaina lehen harria, eta harri mokor galata gainera, amildegian behera bota duena Mitxelena izan da. Ez behin, bai berritan: dela Aurrezki Kutxako hitzaldia, dela irratizko elkarrizketa, dela Muga aldizkariako artikulua. Majo lasaturik izango da oraingoan!

Zein arraioak hozkatu du Mitxelena hain zahar eta bortizki UZEI-ren kontra sartzeko? Eta berau larrutze-ko moduan edo ezein begiramendurik gabe horrelako erronka «madarikatua» jaurtikiarazi diona?

Erabat zehartu eta kaskaldu zaigu gure gizona ala? Esango dut zergatik planteatzen dugun zalantza hau. Izan ere, oraindano Mitxelenaren jokamoldea ez bait da gisa honetakoa izan, gutxiagorik ere. Orain baino lehen, Gordailuren kasuan ari naiz, eta lexiko arloari dagokionez hain zuzen, zenbait zerrenda, zuzenketak egiteko, bidali zaionean edo kontsultaren bat

egin, berehalakoan erantzun eta argibide zehatzik jaso izan dugu berarengandik. Are, edonor lanari gogotik jarraikitza bultzatzen eta suztatzen ahalegindu da beti. Guretzat gizon eta maisu izan dela ezin uka. Horregatik gaitu hainbat harritu bere jokabideak orain.

Baina gauza multzo bat da harrigarri hemen, bata bestearen ondotik. Aipa ditzagun bakar batzuek.

Harrigarria, zera da lehenik, UZEI-k medio material aski mugatuekin eta diru murrizte (besterik esan bada ere) burutu duen (eta burutzeke eskuartean duen) lan eskerga; eta zerbait hurbiletik jarraituz gero, garbiro ikus daitekeena. Harrigarria, lan hau, hots, hiztegi tekniko espezialduen nahiz euskara hiritartzeko beste zenbait hiztegiren moldakuntza, euskararen alorrean (irakur eskola maila guztietan, prentsa, komunikabideak,...) hartzen edo bereganatzen ari den hedadura nahiz arrakasta. Agian duela gutxi, oraino, pentsatu ere ez zitekeena eta premia handi baten seinale garbia, bestalde. Harrigarria baita, ez gaude sobera ohiturik-eta, UZEI-k talde lanean eta erakunde bezala bere burua antolatuz efikazia puntta batekin lan egiteko erakutsi duen modua eta hainbat lankide partidu honetan joka dezan urratu duen bidea. Harrigarria, azkenik, Mitxelenak «Hiztegi Nagusia» eta Sarasolak «Hiztegi Arauemai-lea», gaineratiko lan guztiak, denik-

eta interesgarrienak direlarik ere, bertan behera nola utzi ez dituzten eta bai bata bai besteak, banaka edo elkarrekin, burutu ez aipatu lan horiek.

Agian gorago aipatu hozkaduraren funtsa, besteak beste, puntu honetan datza bereziki: UZEI-k aurrea hartu diela gauza batzuetan. Gerta litekeena. Eta esan dezagun, historiaren legea ere badela hori hein batetan. Gauzak ez bait dira norberak pentsatu bezala ateratzen beti beti.

Baina mintzo gaitezen zuzenki, puntu honetara heldu garenez gero. Bada garaia zuek ere zerbait egin dezazuen. Hainbat urtetan zehar zuen hiztegien zain gauzkatzuela ez ote dakizue? Lan horretarako erakutsi duen trebetasuna ez du inork eztabaidan ipintzen, baina beste zerbait bai eta zerbait hori preseski frogatu beharrean aurkitzen zarete. Hiztegi horien beharra dugu, behar gorria, ala ez zarete horretaz jabetzen? Gainera, Mitxelena eta Sarasola adiskideok, ahalik lasterren nahi ditugu.

Ez dugu zuei kontseilu emateko pretentsiorik ez-eta horrelako egitekorik leporatu, baina argi eta garbi esango dizuegu: uzteko maisukeriak. Arrazoi ororen buru, ez baita orain arte zuen lanerak ukan duen ezaugarri nagusia inolako moduan hori izan.

GORDAILU

letxero madarikatuak

Honen bidez ez dugu ezer berririk kontatu nahi, baina bai euskaldunen burua gure arazoaz argitu eta amorrarioz beteak zuen laguntza eskatu.

Hasi baino lehenago, baserritarrek garelara esan nahi dizuegu, eta zuek jakingo duzuenek baserritarren oraina eta geroa oso latza da, ia ez dago gerorik guretzat. Haragiak ez digu dirurik ematen, barazkiek gutxiago,... eta ondi dakizuenek bi hauek eta esnea dira gure diru iturri bakarrak.

Bainan esnearekin ere badugu zer-bait, nola ez! Legeak esaten digunez, esne zentraleri eman behar diegu gure esnea, eta nolako salneurri gorrietan gainera. Batzuek honela egiten dute eta besteok kalez kale, etxez etxe, izerdiz izerdi saltzen dugu. Pezeta batzuk atera nahian, gure seme alabak aurrera ateratzeko asmoz. Edo baserritarrek izateagatik ez al dugu horretarako inongo eskubiderik? Batzuen ustez ez behintzat.

Garai onak eta garai txarrak pasa

ditugu horretaz aritzen garenok, eta mila prolema izan dugu ere: esne zentralean, lege debekatzaileak, poliziak, salatariak,... baina gaurko egunean esnari edo letxero lotsagabe horiek egiten diguten konpetentzia bezain kaltegarria ez dugu sekula ezer izan.

Badaude gure artean, baserritarren artean, esnearen kontuarekin, behirik euki gabe eta inolako lanik egin gabe gure baino askoz gehiago irabazten dutenak.

Baserritar faltsu horiek, eta zentraleri saltzeko dela aitzakia erabiliz, beste baserritarrei erosten diete esne gutti oso prezio miserabletan. Eta gero, zentralerekoei eman beharrean Errenteriko kaleetan saldu egiten dute, oso salneurri bajutan. Eta guri baserritarrei izugarritzko kaltea eginez. Gainera milaka litro saltzen dute.

Hau joku polita letxeroena! Hau bai dela negozioa, lanik egin gabe!

Eta bitartean, gure bizitza eta gure osasuna lanean uzten lau alu ho-

riek pezeta batzuk atera ditzaten gero. Hau espekulazioa! Hau lotsagabekeria!

Soluziobide justu bat atera nahian, zuen laguntza eskatzen dugu. Badaugu zuentzako merkeagoa dela letxeroek eskaintzen dutena, baina pentsa ezazue ere gu zuek bezain langileak garelara. Eta zuek zuen lantegietan zuen eskubideak defendatzeko egiten dituzuen eskaera eta ekintzak bezain justua dela gure hau ere.

Zuen esnea erosteko orduan, kontuan izan hau, eta zuen letxeroa hauetako eskirol bat baldin bada, utzi ezazu bere esne eta gutti.

Hau da baserritarrek kaletarrei eskatzen dizueguna. Lagundu iezaguzue! Ulertuko gaituzuelakoan eta gure eskaera osoki bidezkoa delakoan, agurtzen zaituztegu. Besterik gabe.

ORERETA, OIARTZUN ETA LEZOKO BASERRITAR TALDE BAT

IRAKURLEAK MINTZO

Antza denez, Jêsu Laurhuria-k 922. zenbakian idatzi zuenak ez dio gusto haundiegirik eman Ipar Euskal Herriko irakurle honi. Dena dela, «Jebo» honek ere proposatzen digu bere euskara literarioa.

ARGIA Irakurleak mintzo

Aupa lagunok,

karta hau idazten dautzuet publikatu dagizubentzat, ezen porke ondo zegoen batuaren roiloa. Baina egun, batzuk bere ekhoizpena emaiten badauku gura dauen bezala ez dizügu haboro alkar ulertuten.

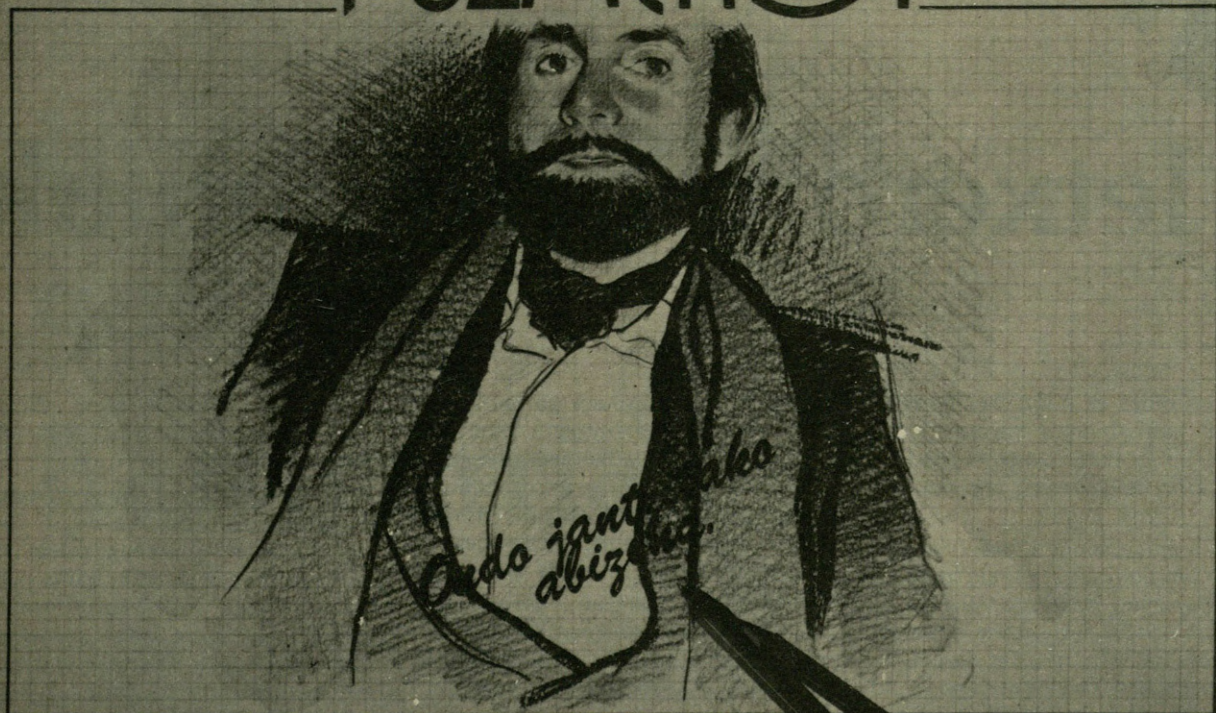
Ezen porke heben nahiko behar daukot batutuaz ikastearren eta gero zuen ARGIAN (922. alean), Jêsu Laurhuria-k etortzen yat eta psikologiko dongaroten nizü delaostia.

Bestebagerik, Ortzik begira gaitzaila. Beti zuena.

Jebo batek

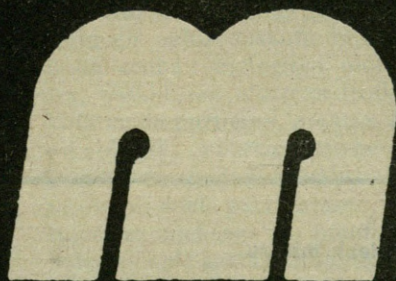
D.N.I. n.º 3 + 4 = 1

AUZMENDI



SASTRE-VERGARA I.
DONOSTIAKO ESTILOA.

kirolzaleen zerbitzutan



miner

donostia



271050 eta 270447

txatarreroak ala



anti heroek

Burni Aro berrian bizi gara. Pentsaezina da mundu zoriontsu eta dohatsu bat hura gabe, burnia den lehengaia gabe. Industrializazioa metal honen erabileran oinarritzen da, eta denok dakigunez industrializazioak desarroiloa lortu du eta desarroiloak zibilizazioa. Honela diote behintzat honelakoak esateko ahalmena dutenek. Eta zibilizazioak, ez dezagun gal haria, bere heroe eta antiheroek. Txanponak bezala, bi aurpegi ditu gure mundu honek. Batetan opulentzia aurkitzen dugu, bestean pobrezia eta pestilentzia. Batetan gauzen alferrik galtzea, bestaldean gutxiaren aprobetxamendu ahalik haundiena. Burniak eta altzairuak, nobleza mailaraino iritsi den burniak, hemen ere klaseak bait daude, ez pentsa, honelako gauzek inposa dezaketen zirkulua jarraitzen dute. Erabiltzen eta botatzen dira beste dena erabiltzen eta botatzen den gisa.

Nola jende oro ez den jaio gauza iraitziak biltzeko eta zirkuluan berriro sartzeko, galdetu frantsesei, alemandarrei ea nor den beren herrietan desperdizioak jasotzen dituen polita, beti dago subdesarroitututakoren bat erdian, burnia bilatzen eta jasotzen duena ez da «jende arrunt» deritzon eskeman sartuko litzate-

keena. Badu zerbait berezigarri eta arraroa.

Ezagutzen dut, ezagutzen dugu, nork ez du ezagutzen Bonba? Baditu beré gainean urte mordo batzu: Gaztea nintzeanean hasi nintzen honetan. Orduan tailer eta fabrika ugari eraikitzen ari ziren garaia zen eta txatarra gutxi zegoelarik, aberasbide zen biltzen egotea. Gaur ezagutzen diren fortuna asko denbora horretan eginak dira. Nik ere zoezer egin nuen, nahiko diru bildu bait nuen. Baina badakizue, bizia honelakoa da eta zetorkidan eran zihokidan. Diru gabe geratu nintzen agudo diru egitea erraza ez zen unean eta diru gabe gaur arte... Besterik ez neukalarik hor hemendik jendeak eta lantegiek baztertzen zituztenaren bila ibili nintzen. Superbizitzeko aina, ezen bizi ez bait naiz

inoiz bizi, zubiazpian bizitzeak bizitza ize-na ematea merezi duen ez bait dut uste. Gaur, nereak eginda gero, Zaharren Egoitzan aurkitzen naiz itxoiten nik jaso ditudan burni erdoilduen antzo, haiek baino gehiago ez bait gara».

Endrikek 29 urte ditu. Esaten digunez berria da ofizioan: «Ni mekanikaria nintzen, baina krisiagatik edo nagusiaren atxakia zenagatik ustekabean, kalean, parroan aurkitu nuen neure burua. Nola milioi erdia, ez gehiago, ez den betirako izaten, zerbait egin behar nuela eta azkar pentsatzen hasi nintzen. Lan bila saiatu nintzen, zuek konpreni ezin dezakezueneraino eta ezer ez, Kaka, desesperazio eta frustrazioa. Lanezan egotea ez da batere ederra eta eroso gutxiago. Orduan lotsa arbuia-tu, badakizue txatarrerri lanbidea ez dela behinere ohorezko, ondrazkotzat hartua izan eta kalera «a la busca» esaten den bezala joan nintzen. Eta gaur txatarra dela, kartoia dela, botellak direla banoa «tiran-do», ez ondo baina gaizkiago izan zitekeen.»

Zer etorkizun dagoen ofizio zahar horretan galdegiten ez gara ausartzen.

Zenbat jende dagoenik lan horretaz bi-

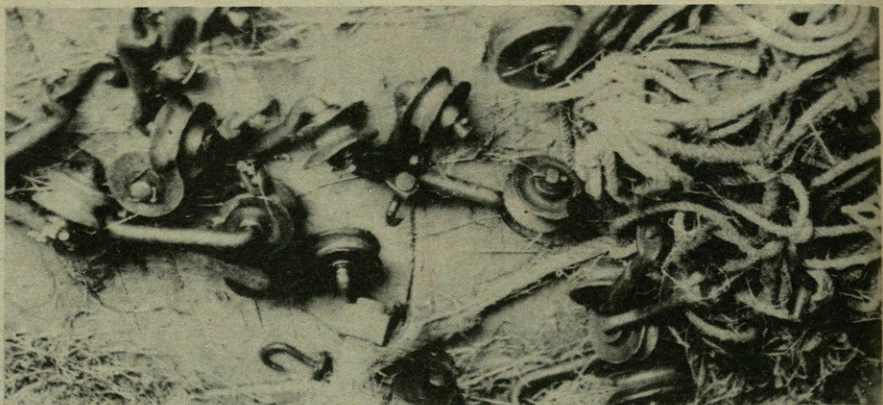
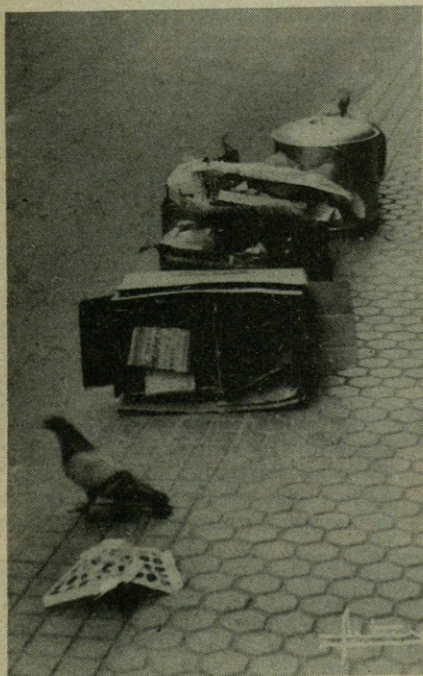
zitzen ez da erraza jakitea. Ez delako beste lanbideen gisakoa. Multzoa kontsiderablea dela pentsatu behar dugu, baina nola txatarreriek ez duten beren buruak txatarreritzat hartzen indutrigizontzat baino, zail bilakatzen da aurkitzea zehaztasun gehiagorik. Hori, txatarraz bizimodu dignoa ematen dutenei dagokienez. Eta besteak?

Ahal duten moduan bizi dira eta benetan inposible da zenbatusunik ematea. Hauetariko gehienentzat ez da bestalde benetako lanbidea, zirkunstantziak bultzaturiko aukera baizik. Jeneralki, ateratzeko eta lan gizabidetsuagoa aurkitzeko gogo eta nahiak dituzte. Hala dio Endrikek: «Hau ez da inola ere bizimodu eroso eta erraza. Zakarren eta txatarren artean ibiltzea infrahumanoa da. Hemendik ateratzeko kristoren gogoak ditut».

Lehen aipatu ditugun enpresa gizonentzat, beren kamioi, gordailu, langileak dituztenentzat, ez besteentzat, da ogibide lasaia. Endrikek jarraitzen du berbatan: «Txatarrek gaur egunean ez du dirurik ematen, merkeago irtetzen baitu Amerikatik ekartzeak, hauek denetatik bait daukate eta kantitate haundian, hemen erosi baino. Kartoiak eta botilek ez dute ere diru asko ematen. Konpetentzia izugarria da. Batzuak ni bezalakoak dira, industriako langile ohiak, besteak urte asko daramate eta enpresarioak dira, kamioiak eta dituzte. Honela lan eta lan egin behar da eguneroko ogia etxera eraman ahal izateko».

Antiheroak dira, zalantzarik gabe, baina gure zibilizazioa aurrera joan dadin gero eta desarrolatuago eta Burni Aroa amai ez dadin modu «brusko» batez kontribuitzen dute.

Festus



kirola eta hazkundera

Haurren hazkunde orekatuarentzat kirolak eta jolasak duen garrantzia eta eraginaz asko idatzi da. Kontutan hartu behar da haurrek eta gazteek bereziki adin horretan dauzkaten gorabehera psikofisiko eta funtzionalak handi eta sakonak direla. Beraz ez da harritzekoa hezitzailea kezkatu agertzea; beno, kasu onean gertatzen da azken hau.

Hazkunderaren abaila, orekatua gertatzen delarik, jakina, ez dago arazorik baina gehienetan gauzak ez dira honela gertatzen, alderantziz baizik. Onenean, hazkunde fisikoa eta psikikoa batera doaz arazo handirik gabe, baina gehienetan aurrerabide goiztar batek, intelijentziaren atzerapena dakar berarekin, hazkundera bera, berez nahikoa gainkarga baita hazten ari den organismoarentzat.

Gainera gaurregun, egoera konpetitibo honetan, jolasa izan behar lukeena, lana bihurtzen da. Gehienetan zer nolako kirola praktikatu behar den eta noiz, ez da haurren beharren arabera aukeratzeko, haur hori murgildurik dagoen inguruak erabakitzen du ia beti. Orain arte esandakoek gogorak badirudite, datozen asteetan adibide zehatzak erabiliko ditugu esaten dugun guztiaren frogan izan daitezen.

Haurrentzat —eta hein handi batean gazteentzat ere— egiten diren txapelketetan —futbol, eskubalo, saskibalo, e.a.— prestatzaileek eginarazten dituzten entrenamenduak ikusi besterik ez dago. Entrenamendu ho-

riek, profesionaleen ariketetan oinarriturik daude, prestatzaileen ezjakintasuna —baina borondatetsua gehienetan— nabarmentzen delarik. Haurra ez da helburu, bide baizik. Garrantzitsuenak, ez da haurren heziketa orokorra, txapelketa hori irabaztea baizik. Adin horretan, haurrak jolastu egin behar du. Askea behar du izan. Aldiz, txapelketan parte hartzen delarik, kirol berezia egiten da eta bereizkuntza horren barnean lan zehatz bat, prestatzaileak agintzen duena hain zuzen.

Maizegi entzun izan diegu horrelako prestatzaileei haur bati buruzko eritzia eskatzen diotenean esalditxo hau: **OSO DISZIPLINATUA DA.** Hau da, agintzen dioten hori eta ez besterik egiten du. Ez alegia bere gorputzaren ezaguerak agintzen diona, ez, kanpoko interpretazio interesatu batek agintzen diona. Intuizioa, kreatibitatea, arriskua... ez da arriskatu behar, ez bait zaio galtzearena erraz barkatuko. Irabazi egin behar da eta irabaztearen zentzua bera egiten diotena da. Ez du askorik balio nahiz eta galdu, norberak norberaren gorputza eta burua hobekiago ikustek, ez, norgehiagoko ariketa horretan irabaztea da neurria. Neurri bakarra. Selektibitatea da horren ondorioa. Galtzaileek ez dute lekurik eta ez dute hazkunde orekatu baten behararen eskubiderik. Irabazleen lagunak eta lagun horien irabaziak txalotzeko dituztenak izatean datza heuren kirolarekiko zerregina.

XALBARDIN

izan ere

ZU_kERE!



ihauteriari buruz



Euskal Herriko festen aberastasuna, beraiei dagokien pluralismo semantikoan hasten da: San Ferminak, Madalenak, San Juanak,... Ihauteriek gauza berbera gertatzen da, ematen den aukerari esker: Aratuzteak, Igotiak, Iyotiak, Ihauteriak,...

Euskal Herriko Ihauterien aberastasuna ez datza arazo dialektiko batetan, bertan agertzen diren bereiztasun morfologikoak oso garrantzitsuak dira, nahiz eta batez ere bi eratako euskarriak izan, hau da: diru arazoa, eta herri produktua.

Ihauteriek kanpotik ikustean «desorden» ikaragarria dutela inpresioa eman arren, «orden» natural batez eraturik daude. Beraren bitartez, gizonak, garai eta toki guztietan, ziklo profano bati bukaera ematen dio eta festa bukatzean, gizona garai berri bati hasiera emateko prestatzen da. Festen garaia, eta zehazki ihauteriena, eguneroko bizia daramagun une zabal baten erdian kokatzen direnez gero, une sagratu bat dela pentsa erazten digu.

Komentario honen zentzua, ihauteriaren morfologia elementala osatzen duten moztaroen dakusagu. Ordu batzuetarako gizartea, eta gizarte mailaketa, moztaroz, jaskiz, gortinaz, koltxaz, sakuz, eta abar... masa uniforme batetan bihurtzen da, mailaketa soziala hautsiaz, eta komunitatea «despertsonalizatuaz».

Dauzkagun datoak aztertzerakoan, Euskal Herriko ihauterien aberastasuna haundia dela dakusagu, eta Euskal Herriko geografiak arazo honetan zer ikusia duela ere.

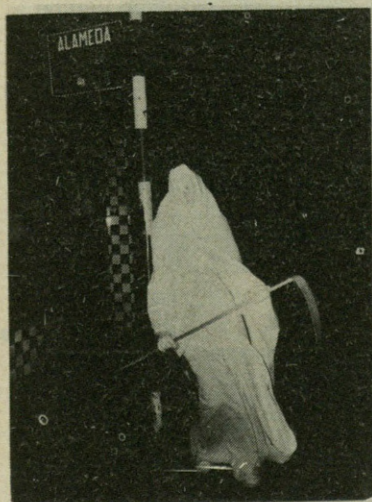
Zubieta eta Iturengo «Yoaldunak», Erratzuko bonboen hots ritmiko edo desordenatuak, eta baita ere Donostiako Danborradakoak ere, gizonaren orru garrantz bat suposatzen du, naturalezak gizonari agertzen dion deskontsolapen apokaliptikoaren ondorioz. Naturaleza hil horren berpiztea beharrezkoa egiten da, eta berez berpiztuko zelakoaren zai ezin zitekeen egon gizon arkaikoa. Ihauterietan hartza ikusten dugunean, honen bitartez, gizonak naturaleza engainatu nahi duela uler dezakegu, eta beraz naturaleza berpiztu beharko du, hartza zelaietan zehar paseatzen dabilela ikusten duenean.

Festa hauen garrantzia, Banderizo lerrokatzetan agertzen da: Zuberoko «Maskaradetan», Baxe-Nafarroako eta Lapurdiko «Gudarosteetan», Lantz eta Zalduendoko «Panpin erretzeetan», edo Goizueta eta Aranoko «Zagien» jipoitzetan.

Ez da kosmogonia zoragarri honen berezitasunak zehazteko unea, baizik eta festa hauetarako prestatzeko garaia, Baztaneko Mutil-Dantzetan bezala elkar agurtuaz: Aunitz urtez!!

URBELTZ

donostiako karnabalak: ihauteri urbanoak



Denboretan lausotzen da Euskadiko Ihauterien sorrera. Donostiari dagokionez, XIX. mendea baino lehen ez dugu ia berririk; zaharrena, segurasko 1814.koa dugu. Urte honetan, hiria oraindik hondatua, haren biztanleek, hondakin eta hildakoen artean ospatu zuten ihauteria. Hain une larritsutan festa honen antolatzeak, ihauterien gure herriarekiko errotan pentsa arazten digu. Urtez urte jarrai daitezke Donostiako ihauteriak, aipatu urtetik gaurdaino.

Iragan mende hasierako urte haietatik, jendearengan arrakasta handia sortu zuten eta behin eta berrito kalejira giroan ibili ziren koadrilen berri datorkigu. «Valentziako Itsuak», «Majas y Toreros», «Sastres Franceses», «Panaderos», «Caldereros Turcos», «Jardineros», kuadrilak eta abar... klasikoak dira dagoeneko Donostiako ihauterietan.

Echegaray, Brunet, Santesteban, Sarriegui, Baroja,... urteko jendearen solaserako ereski berriak ateratzen zituzten txaranga haien letra eta musikari loturiko izenak ditugu. Ihauteriak, hiriko artisau gremio ezberdinek maila handi batetan, gaurko herri elkarteentzako antolatutako

ziren gehienbatean. Zenbait kultur elkarrizketarekin batera beraiek ziren aurrera ateratzen zituztenak, bertakoek dibertitu besterik nahi ez zuten festak, bertako kutsu eta donostiarren eguneroko zereginen oihartzunekin.

Mende berriaren iristeak, hain ikusgarri aipaturiko efemerideak, Donostian aurrera eramane behar zen turismo politika berri batekin egin zuen topo. Denborada (turismo garaia) urteko hamabi hilabetetara hedatu nahi izan zuten eta horretarako, Gran Casinok diruz lagundu zituen, beste zenbait eginkizunen artean, ihauteri festak.

1900. urteko Donostiako ihauteriak apoteosikoak izan ziren, paper zaharrek diotenez. Milaka pertsona inguratzen gure hirira gurditzarren desfilea ikustera.

Mende berri bukatu hartako ihauteri intimo hura, festa irekia bilakatu zen bertakoentzat baino gehiago kanpoentzat pentsatua.

Honela Donostiako ihauteria, ihauteri urbanoaren molda etorri zen. Hau muinean, sinbolorik, errito rik, zereemoniarik ezean ezberdintzen da nekazal ihauteriaz. Urba-

noa ikusgarria, haundikia, garestia, kolore askotakoa eta nortasunik gabekoa da. Hogeigarren hamarkadan «confetiak» debekatzen hasi ziren, papertxo zorro inozo batzu jaurtikigai arriskutsu bilakatzen zirelako mendeko pertsonalak suposatzen zuen arriskuagatik. Geroxeago, «serpentinak» erori ziren deskrazian eta ia batera maskarek hartu zuten bizitza. Aldi berean jokua debekatua izan zen, festa haien ospatze garaiean, eta Donostiari dagokionez, Europako lau onenen artean zeudenak, zetorren diru iturria agortuz.

Diktadura garaiean apenas ume batzuk ospatu zuten ihauteria, eta lokale itxitako maskara dantzaldiak gehiago ziren sinboloak karnabalak baino.

Errepublikak garaiean ihauteria berpiztu nahi izan zen. Izan ziren saioak eta zenbait konpartsa, bainan ez presu-
puestoak, ez giroa, ez zeuden dirudienez eginkizun hauetarako, eta proiektua apenas irten zen hartatik, bakarka, festak aprobetxatuz, elkarteren bat bere txaranga edo mozturiko taldearekin kalera irtetzearren, ekitaldi isolatua salbo.

1936. tik aurrera, ofiziala izan zen debekua, eta urtero gainera, ihauteri baino egun batzu lehenago, populuaren ezagupen eta kikiltzerako komunikabideen bidez gogora arazten zen galeraziak zeudela.

Izan ziren Tolosa bezalako herriak, moztorra moztortzen jakin zutenak. Legearena, eta tranparena. Ihauteria, «Udaberriko festa» bezala izendatu zuten, eta ahal izan zuten ohiturak ospatzen jarraitzea.

Aitortu behar da, tolosarren bihurri izatea, zeintzuk, bestalde, beraien artean ez zieten inoiz bere ihauteriei ihauteri deitzen utzi.

Donostian, duela lau urte eskas berpiztu dira. Ondorioa bistan dago: etxekoentzat pentsatu eta egindako ihauteria, aldi berean erakarkor izaten ari da kanpokoarentzat. Ihauteri indibidualizatua, eta kolektiboa aldi berean, libe-
rala lau-haizeetara, herri asanbladan bidez antolatutakoa, kolorerik gabekoak eta helburua, Donostiarren eta moztor-
roen arteko lotura hura, gaur egun, eta oraindik ere di-
rauela demostratzea.

JAVIER SADA

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

ARGIA

k/Virgen del Carmen z/g

Ramonenea behea

T: 283399

Donostia-12

IZEN-DEITURAK

helbidea

HERRIA

PROBINTZIA

**KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA**

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

ZENBAKIA

Sinadura:

euskal baserritarren sindikatuak:

merkatu batua orain? baserriaren hondamendia



1977an, baserritarrentzat hain garrantzitsu izan zen irailaren 4 hartan, sortu zenetik, lan zabala egin du EHNE sindikatuak. Hasierako 600 bazkide haiek, Gipuzkoakoez ari gara, 2.000 dira egun.

Baserri produktuen salneurrien negoziaketak hasi direla eta Euskal Herriko Nekazarien Elkartasuna-koengana jo dugu. Andoni Lekuona eta Azpeitiako Odriak hartu gaituzte Tolosako beren egoitzan.

«Gure bledurrik haundiena zera da, Merkatu Batu edo Europako Ekonomi Elkarte horretan sartu nahi gaituztela, horretarako gure baserritarrak prestatu gabe daudenean, behar aina desarroilatu gabe gaudenean» aitortu digute hasiera hasieratik.



Lekuona eta Odria, Gipuzkoako EHNEko buruak.

EHNE.- Ez da, ez, erraza baserritarak mugieraztea. Gure eskubideak zaintzen ez gaude behar bezain oituk.

ARGIA.- Euskal Herri mailako erakunderik ez al da baserritarrentzat?

EHNE.- Sindikatu hasieran probintziak eratu zen, baina gero Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabakoek konfederakunde bat egin dugu. Herrialde bakoitza bere buruaren jabe da, eta erabaki baterakoiak hartzeko hiru-erok egon behar dugu ados. Nafarrek ez zuten gurekin elkartu nahi izan.

ARGIA.- Eta probintzia barruan?

EHNE.- Bailerak. Herria da oinarritzakoa, baina ez da beti posible izaten herri bakoitzean pulamentuzko lana egitea, eta pentsatu genuen nukleo bat osatzeko 20-30 bat bazkidek egon behar zutela. Horregatik hitzaldiak eta beste bailerak eratzon ditugu, edo Bizkaian esaten duten bezala «eskualdeka».

ARGIA.- Dena dela, goiko bi probintzien eta Arabaren arazoak ez dira oso berdinak izango...

EHNE.- Ezberdintasun batzuk badaude bai. Araban laborariak dira askoz ere gehiago, lurgintzan ari direnak: ardozale, patatero, erremolatxe-

ro,... eta ganaduzaleak ere bai. Gu berriz askoz ere gehiago gaude emanak abereei: %90 gan. dutik bizigara, eta oso atzera datoz baratza eta basoak.

ESTATU ESPAINOLEAN NOREKIN ELKARTU

ARGIA.- Jadanik hasiak zarete prezioen negoziaketetan...

EHNE. 1978.ean sartu ginen negoziaketetan lehen aldikoz eta aurtengo boskarrena da. Badugu oztopo bat: Espainiako Gobernuak estatu mailan mugitzen diren sindikatoekin bakarrik negoziatzen dute. Gu ezin gara bakarrik joan beraz. Horregatik COAGekoekin joaten gara, eta hauek erreztasun zabalak uzten dizkigute, guk esnearen arazoak oso landuak ditugulako.

ARGIA.- COAG aipatzen diguzu, baina zergatik ez zarete elkartu beste sindikatuetakoren batekin?

EHNE. Bost sindikatu dira estatu indarra dutenak. Bata «Confederación Nacional de Agricultores y Ganaderos», CNAG. Hau terratenienteen erakundea da, lurjabe haundiek sortua, eta CEOE patronalare-

kin harremanak ditu. Hori bai, profesional onak dira, beren etxerako noski.

Gero «Federación de Trabajadores de la Tierra», FTT, dago, UGTren adarra. Gerra aurretik indarra ba omen zuen, baina orain ez zaio askorik ikusten.

«Jóvenes Agricultores» deituak ere hor daude, UCD eta Opusen inguruan sortu zen erakundea. Horiek eta UFADE taldea estatu osoan agertzen dira, askotan beren jendeak nahasian agertuaz. Orain bi urte «Camara Agraria» direlakoak okupatu zituzten, manifestaldi bat ere egin behar omen zutela,... arrastorik ez.

ARGIA.- Zergatik aukeratu duzue COAGekin elkartzea?

EHNE.- Beno, gure artean debate bat badago, Madrilera joan ala ez. Baina konbenio batetan bezala, negoziaketan sartu beharra dago, asko jokatzen dugu-ta. COAGera inguratu bagara, planteamenduetan inguru samar gabiltzalako da. Bakoitzak bere nortasuna gordetzen du, eta gainera Arabar eta Nafarrak barruan sarturik daude. Gipuzkoarrok harreman organikorik ez dugu Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos horrekin, baina beren bidez hartzen dugu parte negoziaketetan. Euskaldunok gure buruz nahi genuke hor parte hartu baina hori posible izango denetz ikusteke dago.

MERKATU BATUA: ARRIS-KU GOGORRA

ARGIA.- Aurtengo negoziaketak prestatzen hasi zarete beraz.

EHNE.- Iragan urtean bildu ginen Oviedon Kantaurialdeko ordezkari guztiak, jarrera baterakoi bat hartzeko. Estatu osoko esnearen erdia hemen egiten da: Galizia, Asturias, Leongo zati bat, Santander, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroako zati bat. Oraindik ez ditugu puntu guztiak argitu, baina gaingiroki ados gaude denok.



Baserritarren manifestapena 1978.eko otsailean, Donostian. Ez da erreza gure baserritarrak mugieraztea.

ARGIA.- Badirudi zuen buruhaus-
terik haundiena Merkatu Batuan sar-
tzea dela.

ENHE.- Kezka haundia dago ea
zer gertatuko den horra berehala
sartzen bagara. Sarrera horrek base-
rritarrak zuzenean harrapatzen bait
gaitu. Gure baserri lan gehiena esnea-
ri begira eratua dago. Esnetan hara-
gitan baino askoz ere lan gehiago egi-
ten dugu, eta horretan europarrek
urte askoko bentaja daramate. Gana-
du fuerteagoa daukate, hobeto auke-
ratua, produzio haundiagoak, baserri
egokiagoak,... eta gu ezin haiekin al-
deratu.

ARGIA.- Prezioak ez dira beraz
hain garrantzitsuak...

ENHE.- Prezioak oso inportan-
teak dira eta horiek hobetzen ere lan
asko egin behar da. Baina oinarritz-
koena baserrien egiturak aldatzea da.
Merkatu Batuan berehala sartuko
bagina, Kantaurialdeko nekazariak
pikutara joango ginateke. Horretan

daukagu lana, sartu artean prestatuz
joaten.

ARGIA.- Hain larria ikusten du-
zue?

EHNE.- Europarrek esne gehiago
egiten dutela jakina da: behi hobeak
dituzte eta baserri sistema askoz ego-
kiagoa. Oraintxe bertan, guk behar
dugun haina esne eta gehiago badau-
kate europarrek sobratatzen. Eta muga
zabalduko balitz, behar dugun esnea
prezio hobetan eskainiko ligukete.

ARGIA.- Ze min egingo dio ordea
urrutiko zentrale batek hemen bertatik
bertara dagoen bati?

EHNE.- Muga inguruko baserri-
tarrak esne frekoarekin ere gaizki ibi-
liki ginateke: esnea Lapurdiko Ange-
luko zentraletik ekarri edo Donostia-
koa erabili ez bait dago alde haundi-
rik. Baina luzaz irauten duen esneare-
kin, esterilizatuarekin, egun batzuen
aldeak ez du ezer esan nahi eta hor
etorriko litzaiguke desastrea.

Eta beste esnekiekin: gazta, gurin,

batidu, yoghourt,...

ESNE ZENTRALEAK: FAMA TXARRA BAINA BE- HARREZKOAK

ARGIA.- Zer moduz portatzen
dira zentraleak?

EHNE.- Gipuzkoan behintzat ezin
gaitezke kexatu, ez esnearekin dara-
maten jokabideagatik eta ezta zuzen-
daritzagatik ere. Zentrale horien aur-
kako errezeloa piska bat barrura sar-
tutakoan gezurrezkoa dela ikusten
da, Gipuzkoan behintzat. Ongi eran-
tzun digute. Zuzendaritzan baserrita-
rrak daude, jerentea baserritarra da.
Askotan ordea gure esnearen aldetik
datoz gorabeherak. Ganadu arraza
behar bezalakoa ez dugulako deskon-
tu batzuk izaten dira, eta ez gara kon-
turatzen errua guregan dagoela eta ez
zentraleengan.

ARGIA.- Bizkaiko Beyena zentralaren kasua ez dirudi horrela izan denik.

EHNE.- Entzuten denez Beyenan askoz ere okerrago dabilta. Behar bezala zuzendaritza ibili ez delako agian. Okerren batzuk ere gertatu zaizkie gero. Ez ziren egongo igual behar bezain prestatuak. Bainan Beyena altzatu beharra dago, guztion onerako denez geroz guztion artean altzatu: bai ganaduzaleok, bai Eusko jaurlaritzak eta bai zentralerik ere.

ARGIA.- Baina zentralerik gaizki ikusiak egon dira, eta daude, baserriar askoren artean...

EHNE.- Esne zentralerik hauek beren lana egin dute. Eta ez da txikiena uda eta negu baserriarren esne guztia biltzea. Hori ziurtasun ederra da,

baserriar askotxok aitortuko ez badu ere. Ez ahaztu joan den urtean 23 milioi litro esne sobratu zirela Gipuzkoan. Gurelesarik ez balego esnea hamar peztataraino jaitziko litzateke, eta hala ere esnea saldu ezinik geldituko. Sobrantea da-eta.

ARGIA.- Euskal zentralerik elkar-tzeaz ere hitz egin zen bere garaian.

EHNE.- Montaje bat beharrezkoa da, eta zenbat eta indartsuago hobe. Gurelesa, Ona, Beyena eta Copeleche elkartuko balira, urtean milioi asko aurreratuko litzateke. Esnea biltzean, lantzean, produktuak zabaltzerakoan,... lanak banatu eta ongi antolatutik guztiok irabaziko genuke.

ARGIA.- Kuriosoa da Copeleche-ren kamioiak Gipuzkoatik ikustea.

EHNE.- Eta Gurelesarenak Nafa-

rron. Hori biltzen. Banatzean zer esanik ez: elkarri konpetentzia eginez ari dira, prezioan, promozio merkeagoak eginez,... Galtzaileak geu gara, zentralerik gure etxeak bait dira.

GURE ESNEA BEHAR BEZAIN ONA IZAN EZ

ARGIA.- Zergatik kexatzen dira orduan baserriarrik zentralerik bere-nak badira?

EHNE.- Ganaduzaleak fin jokatzen du: esnea bildu eta esnea eman. Baina ez da konturatzen neurriak ez dituela betetzen, grasaren aldetik batez ere. Zergatik? Behar bezalako ganadurik ez daukagulako. Estatu Espainolean esneak euki behar duen grasaren minimoa 3'2an dago. Bitartean Frantzia 3,6 da eta Dinamarkan 3,8. Pentsa muga zabalduko balute,... Eta askotan geure minimoak ere ez ditugu betetzan.

ARGIA.- Esprika iezaguzu hobeto grasaren gorabehera hori.

EHNE.- Zenbat eta grasa gehiago, esneak kalitate hobea du. Grasarekin batera doaz proteinak eta laktosa, eta hiru horiek osatzen dute esnearen kalitatea. Batzuen ustez, hemengo esneak ez du behar Dinamarkakoak aina grasa, hotz gutiago duelako. Hala ere, ezin liteke 3,2tik 3,8rainoko tartea jasan.

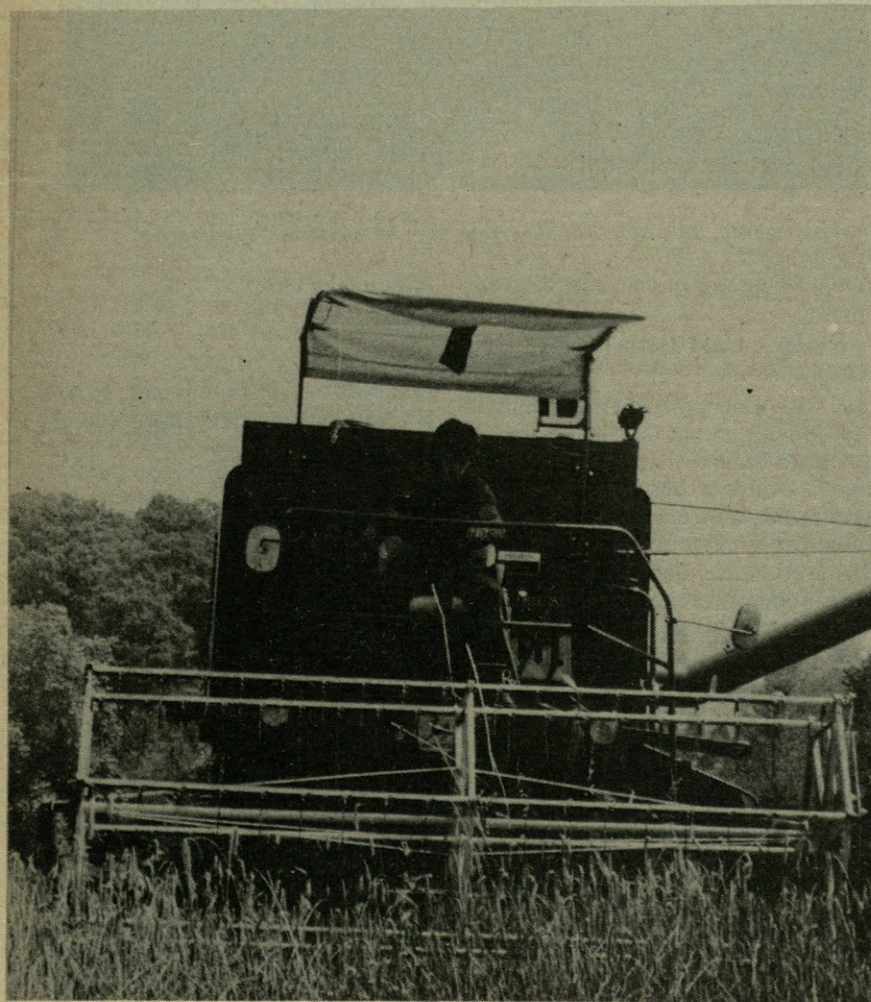
ARGIA.- Ez ote da zentralerik truko bat, esnari etekin gehiago ateratzeko.

EHNE.- Legeak agintzen duenez, neurrian baino hobea den esnea primatu egiten da eta beheragokoari deskontua ezartzen. Beraz, zentralerik beti gradu bereko esnea saldu behar badu, etekin haundirik ez du ateratzen. Graduak, gainera, gobernuarekin negoziatzen dira.

ARGIA.- Baserriar askoren ke-xuak orduan ez dira oso bidezkoak...

EHNE.- Txarrena zera da: deskontuak ez direla primen neurrikoak, ia dobleak direla. Prima 35 xentimo eta deskontua 60 xentimo. Horrek horrela zertan izanik ez dauka. Gurelesak bere sozioei deskontuen neurriko primak ematen dizkie.

Europa gertu eta baserriak presaka egokitu behar.



HARAGI GUTXI SORTZEN DUGU

ARGIA.- Haragi aldetik ere hain gaizki al gabiltza?

EHNE.- Ez hainbeste. Prezioak nahiko altu daude. Ez bait dugu bertan behar aina sortzen. Urte pare bat izan dira oso txarrak, eta haragia egiteari utzi egin zitzaion. Ez dago hemen haragi granja haundirik.

ARGIA.- Zergatik esne asko eta okela gutxiegi?

EHNE.- Haragi egitea asko kostatzen da, diru asko jarri behar da: zortzi hilabete dirua ipini eta ipini, azkenean kobratzeko. Esneak berriz beti uzten du diru piska bat. Gero gainera, une batean pentsuak izugarri igo ziren. Haragia konparazioan oso behera geratu zen, eta jakina baserritarrek haragi egiteari utzi egin zion. Pentsa ezazu haragitatik bizi ahal izateko gutxienez 30 bat behi eduki behar dituzula. Begira neurri horietako zenbat baserri aurkitzen duzun Gipuzkoan, ezta herri bakoitzeko bat ere. Ditugun bost edo sei behi horiek ematen dizkiguten txahalak hazi eta hori da gure haragi guztia.

ARGIA.- Gero behiak erostera Torrelavegara joan behar, jakina.

EHNE.- Hura da bai, gure inguruko behiak banatzen dituen zentrua. Hemen ganaduzaleak baino gehiago esnezale edo letxeroak gara. Behia erosi, ahal dugun esnerik gehiena kendu, eta saldu. Kontsumatzaile asko dago gure inguruan eta gure esne asko zuzenean saltzen dugu. Esnea hamar durotan saltzen duen baserritar batek nahiago du konfiantzako behi bat erosi eta ez eduki hainbeste hilabete txahal bat, arriskatzen duen balorearekin, nolakoa aterako zaion ez dakiela. Bat saldu ahalak béstea erosi eta kitto.

BASERRI ZAHARRA BUKATU DA

ARGIA.- Baserri zaharra pikutara joan zaigu orduan.

EHNE.- Lehengo era zaharretan lan eginaz, baserri kaxkarretan, ez



Gure baserri zaharra bukatu da.

dago zer eginik. Askok ari da aldatzen, e?, ikuiluak berritu, zelaiak hobetu, ganadua kanpora atera. Kanpoan dabilen aziendak urte gehiagoko bizi du, eta osasun hobea. Baserritar bakoitzak aukeratu behar du gainera ze ganadu mota utzi behar duen geroarako, ze arraza komeni zaion, etabar.

ARGIA.- Behar dituzuen lurak ere ezin dituzuela eskuratu esaten duzue...

EHNE.- Hemen lurak izugarri garestiak dira eta ez dizkizu inork utzi nahi. Bost edo sei behirekin ezin duzu ezer egin. Eta lurren jabeek nahiago dute askotan bertan behera uztea, nahiz eta beraiek ezin erabili izan, guri lagatzea baino.

ARGIA.- Baserritarrek taldetan biltzea ez al da irtenbide bat?

EHNE.- Bai baina lau txiki juntatzen badira bakoitzak gutxi eukitzen jarraituko du. Lurraren lege berri bat beharko da atera, baserritarrek sail

zabalagoak eskuratu ahal izan dituzan. Bainan horrekin diru asko esan nahi dugu eta erabaki politikoa.

ARGIA.- Europako nekazariak, Ipar Euskal Herrikoek ere bai, zuek baino askoz ere erraztasun haundia goak dituzte estatuaren aldetik.

EHNE.- Egia esan, guri ia beste enpresen neurriko kredituak ematen zaizkigu. Hemen dabilen krediturik onena, baserritarrentzat, 8an dago, 11 urtetaraino ere iritsiz. Frantziako estatuan berriz nahiz eta aurten igo %6an dauzkate. Alde ederra! Eta gainera hemengo krediturik gehienak %10ean eta %12 an dabilta. Subentzio aldetik, azpiegitura aldetik, edozein modutako laguntzaren aldetik, europarren aldean hutsean gaude.

Gure itxaropena zera da, Diputazioek diru gehixeago izango dutenean ea erraztasun haundia goak eskaintzen dizkiguten.

ARTASO

bi bertsolari gazterekin

elkarrizketa (eta III)

Aurreko bi astetan eman ditugu elkarrizketa honen lehen bi zatiak. Hirugarren honekin bukaera emango diogu sailari, «Lexo» eta Josu Zelaia bertsolariekin izandako solasaldiari. Aurreko astean txapelketen gaiarekin utzi genituen biok, eta aste honetan ere gai berdinarekin hasiko gara.

ARGIA: Eta zuek uste al duzue txapelketetara joaten den jendea, benetan bertsolariak entzutera ala «txapelkunak» soilik entzutera joaten dela?

—Jende askok —jarraitzen du Josuk— galdetzen dik «bertsolaritza ez al da aldatzen ari». Garai bateko bertsolariak eta oraingoak ez dituk berdinak eta ez dituk izango. Egoera zeharo aldatu baituk eta aldatzen zihokak.

—Gainera —dio Lezok— bertsolariak garaiko erantzuna ematen dik beti.

—Bertsolaria ez duk —dio Josuk—, sartu fitxa bat makina automatiku batetan eta bla! ateratzen duena.

—Inguruak egiten dik bertsolaritza —dio Lezok—. Beti izan duk bere garaikoa bertsolaria, eta gero ere hala beharko dik izan.

—Jende hori joango den? —galdetzen dio Josuk bere buruari— Euskara ikastera etortzen diren jendearen motibazioak desberdinak dituk: Lehen etortzen zena bahekien abertzalea eta euskalduna izan nahi zuena zela eta euskal sentimentuak zituen. Bahekien euskara ikasiko zuela, baina gaur egungo motibazioak guztiz alde-rantzizkoak dituk, jende batek behintzat behar dik karrera bukatu duela, lana bilatzeko euskara behar duela, eta horretara dator. Orduan, jende horri interesatuko zaio bertsolaritza? Nik ez zekiat, baina egongo duk jende bat interesatuko zaiona.

—Nik bertsolaritza —dio Lezok— interesatzea edo ez interesatzea, parte haundi batetan behintzat norbere kultura maila zenbateraino den edo... izango dela. Euskara ikasten duenak, neri iruditzen zait, bertsolaritza eza-gutu behar duela. Euskara ikasten ari denak nahi gabe ere testo bat hartu eta ikusiko ditu bertsolari kutsuak. Orduan nik uste diat berak eskatuko diola bertsolaritza zerbait aztertzea. Esate baterako euskaldun bat berez da bertsozalea parte handi batetan. Orduan hizkuntza ikasten duen bezala, bertsolaritzak baditu bere sekretuak eta batere deitzen badio horrek berak bultzako dio bertsolaritza aztertzer.

—Oso desberdina duk baserri giroa edo euskaldun zaharrena eta berriena, adibidez euskaldun zaharren giroan atsotitzak eta esaera zaharrak eta jiro horiek... baserriko eta antzinakoak amona eta aitonengandik datozen esaera zaharrak eta agian orain dela berrehun eta hirurehun urteko bertsoak buruan eta haiek kantatu. Hura beste giro bat duk eta gaur egunean nik uste diat irakaskuntzako arloan dagoela biharko etorkizuna. Eta sartu behar dela noski, baina bortxatu gabe. Adibidez alfabetatze mailan horrek guztiz sartu behar dik eta ikastoletan eta jende helduagan mintzapraktika goi-mailan, eta batez ere



alfabetatze mailan bertsoa zer den eta bertsolariaren helburuak zer diren eta noski beti ikaslego hori kontutan hartuta bere pentsamoldea edo kultur maila, noski alfabetatzera datorrenak uste diat kultura maila izango duela eta hor sar ditzakegu. Eta oso beharrezkoa izango huke horra bertsolariak ekartzea eta hor prozesu guztia esplikatzea eta horretarako prestatuta egon behar gaituk, esan nahi diat, bertsolariak prestatuta egon behar duela. Berak duena, bere sentimenduak, bere helburua kantatzetik aparte zer den.

—Nor bere aportazioa —**dio Lezok**—, bere buruaz ahaztu eta bertsolaritzari aportatu.

—Eta kontutan —**dio Josuk**— eduki beharko da enzulea.

—Eta berriko bertsolariak sortzen ari dituk —**dio Lezok**— ikastola barruan. Nik uste hor dagoela Santutxoko eskola berriaren esperientzia guk elkarrekin egin genuen bakari bat orain dela hilabete batzuek, eta esan zutenez askok euskara ikasi egin zuten eta gero kapaz ziren bertsoak botatzeko. Nik hori oso interesantea ikusten diat euskara aldetik eta bertsolaritzaren aldetik. Eta bertsolaritza ez dela garai batetan esaten zen bezala bertsolaria jaio egiten dela bertsolari, baizik eta berezko puxkat baldin badu, gero egiten dela bertsolaria. Norbaiti entzun diot eskolatik ez direla bertsolaririk aterako eta nik uste dut aterako direla lantzen bada.

—Bai, bai —**Dio Josuk**—, hor zegok froga Santutxuko eskola eta baita Almeneko ikastila bera ere. Donostiako txapelketan parte hartuzutenekin zerbait irtengo dela uste diat. Eta ez da nahikoa esatea berezkoa behar duela. Ikastolan hasi aurretik nork zekien berezkoa zutenik. Orduan asuntua da jende horri irtenbidea ematea, ba ikastolan ari direnbezala jarraitu ikasten eta prestatzen teknika eta abar; eta nahiko bertso onak eman hituen eta aurrera jarraitu behar ditek eta jende aurrean kantatzeko prestatu. Beraz ez da hain egia berezkoa edo baserritar girokoa bakarrik izan daitekeela bertsolaria.

—A.: Datorren txapelketari buruz zer eritzi diozue?



—Xelebrea da —**dio Lezok**— hor gertatuko dena. Noizpait Jakinek ekarri zuen 300 bertsolariren lista eta horiek denak joaten badira txapelketara, ba, hirubat urtetako lana izango duk, orain, bertsolari txapelketak zenbat garrantzi duen? Komeni dira? Ez dira komeni? Ondo probatzen dira bertsolariak? Batzuek aukera gehiago izaten dute, besteak ez hainbeste. Nola hasten da bertsolaritza frogatzen txapelketa batetan? Adibidez azkenengo txapelketa egin zenean, oso gauza itxusia egin zutela uste dut: aukeratu hamabost bat bertsolari eta haiekin bertsolari txapelketa egin.

Hurrengoa ez dakit nola moldatuko duten, baina oso zaila ikusten dut bertsolari pila hori dena behar bezala bideratzea.

—Bideratzeaz aparte —**dio Josuk**— nik esango nuke geroari begiratu behar zaiola. Txapelketak urtean behin egiten dituk gehiena jota ere. Bainan urteak 365 egun ditu eta egun guzti hoietan ere kantatu egin behar da eta

ez da nahikoa esatea bertsolariak frogatu dira, kalitatea eta abar... Uste diat hori karamelo bat ematea dela haurrari eman zaion bezala isiltze arren. Hoiiek komeniko dira. Orain ez gara hasiko esaten txapelketa ona den ala txarra den... Bertsolari bat ezin daiteke joan txapelketa batetara urtean bost edo sei saio egiten dituen. Alde batetik garantiarik ez duela eta bestaldetik ez duelako irtenbiderik eta hasi gaitzen aztertzen txapelketa guztiak, adi bidez, Goiherriko guztiak edo Loiolakoak, edo Bizkaikoak edo Euskal Herri guztikoak, eta gero batek galdetzen du, jende horrek gero ibiltzeko posibilitaterik badu? Zer irtenbide dago? Noren errua da?

—Bai, dudarik ez zegok —**dio Lezok**— bertsolari txapelketa eta sariketa nahiko antolatzen dela. Hor zeudek Zaldibikoa, Erreterriakoa, Anpo saria, Bizkaian egiten dena eta abar... Baina gero zer? Oso zaila ikusten dut bide hortatik bertsolaritza lantzea.

Zaldubi

Ulises:

kreazioa ala

normalizazioa

(edo UZEI eta James Joyce)

Ez dakit zergatik, behin eta berriro dilema horretaraxe etortzen gara beti: orain lehenbailehen hizkuntzaren normalizazioa egiteko ordua dela, esaten dizu batek. Orain behar duguna UZEI da. Egingo omen da gero literatura, zimentu sendo horren gainean. Besteak, ordea, lehenengo egin beharrezkoa literatura dela, esango dizu. Presa du. Normalizazioa geroago ere egin ahal izango omen da. Orain nobelak behar ditugu, ez UZEI.

Dilema faltso bat

Ni ezin iritsi naiz bi gauza horien artean lehentasunak eta bigarrentasunak erabakitsera. Hau da, hain bat eginda ikusten ditut funtsean biak, ze nik, besteak beste, literaturaren beraren izenean eskatuko bait nuke normalizazioa, eta berdin normalizazioaren izenean literatura.

Kontsolatzen nau piska bat, ikus-

teak, jeneralean ez direla literatoak eta normalizatzaileak berak izaten, kontrastapen hori egiten dutenak, normalizazioaren edo literaturaren teorikoren batzuk baino. Edo, okerrago, euskara nola salbatu, planak asmatzen dituztenak. Beren marketin partikularrari begira dabiltnak ez direnean. Subentzio baten arrazoiak merezi bait du teoria jeneral bat.

Seguruen beste zerbait da hiz-

kuntzarekin berarekin lanean ari-tzea. Literato bat, edo normalizatzaile bat (itzultzaile bat, irakasle bat, etab.). Agian ez da hain handia diferentzia. Hizkuntza, orduan, ez da medio bat. Hizkuntza hizkuntza da, itsaso hondogabea. Ezer salbatzeko anbizioarik gabe, edo teoria globalak zeru eta lurrentzat asmatzen ibili gabe. Hizkuntzarekin bakarrik, bestelako helburu politikoak edo sozialak alde batera utzita.

Ulises katalanez

Ulises nik ez dakit mende honetako, are literatura moderno guztiko obra nagusitzat hartu behar ote dugun ala ez, dioten bezala. Hizkuntz obra harrigarria, konplexoa, aberatsa dela, badakigu. Eta itzulita dago, esate baterako, katalanera.

Beno, itzulita, hizkuntza askotara dago. Eta euskarara? Posible ote litzateke **Ulises**-en itzulpen bat gaur euskarara?

Katalanera Joaquin Mallafré profesore gazteak itzuli du. Sei urtetako lana izan omen du. Lan gogorra. **Ulises**-eko «hizkera» ugarietan hogeitamar mila inguru hitz desberdin dago. Eta zailtasun asko duela, beste arrazoi batzuegatik ere, ezaguna da. Katalanek ikaragarritzko garaita bezala ospatu zuten iaz haren itzulpena.

Propioki literatura katalan modernoarentzat itzulpen honek duen inportantzia gainera, katalanaren beraren «normalizaziorako» duena azpimarkatu dute Jordi Llovet eta beste zenbait kritikariok. Eta egia da. Baina itzultzaileak berak alderantziz ikusi du arazoa: alegia, normalizazioak egin duela posible itzulpena.

Izan ere, lehenago beste bi ekinaldi egon bait da katalanez **Ulises** etxeratzeko: M. Trensén itzulpena saioa, 1930ean, eta Jordanaren «birkreatzekoa» edo, 50garren urteetan. Gerra aurrean Lluís Montanyá kritikari literarioa bere modura kontsolatzen zen, katalanera itzultzea zaila bazen, frantzesera itzultzeko ere bi itzultzaile frantzes trebe eta hirugarren ingeles bat behar izan zirela pentsatuz, eta Joyceren beraren asistentzia gainera!



Ulises eta normalizazioa

1930eko Montanyáren penak, Joan Triadúren pozak bihurtu dira 1981ean: «Tota una cultura com la francesa va haver d'arromangar-se per emprendre aquesta feina i enllestir-la. I, de la famosa traducció francesa, n'han sortit d'altres, com si l'anglès fos uns llengua poc coneguda, i així hom ha donat gat per llebre a cultures **milionàries**. En la nostra modesta cultura, tan bescantada per alguns entre nosaltres (...), hom ha preferit esperar abans de caure en la fàcil traducció indirecta. I així, gràcies al treball ingent i intelligent de Joaquin Mallafré, un especialista ben poc conegut fins ara, tenim, tardana però garantida, l'edició en català d'aquesta incommensurable creació de James Joyce».

Urak bere bidea egin du. **Ulises** itzultzeko, hizkera tekniko edo argot berezi (espezialdu) mordo bat menderatu behar da, eduki behar da prest, ez mintzaera arrunta soilik. Mila esparrutan egon behar du «normalizatuta» hizkuntzak. Eta katalana urrats bizkorak ari da ematen alde horretatik. J. Mallafré itzultzaileak berak esango digu hobekienik: «He manejat els diccionaris Alcover-Moll (alias Azkue), Fabra (alias Sarasola), Coromines (alias...), i han estat un gran **ajut**... els diferents **vocabularis especialitzats** que han anat apareixent aquests darrers anys». Alias **UZEI**, beraz.

Eta konklusioa: literaturak eragiten duen normalizazioa (1) eta normalizazioak irekitzen dizkion posibilitateak literaturari (2) Biak batera.

Joxe Azurmendi

usadio zaharra, usain berri maxkaradak zubereroan

Betiko dantza eta pertsonaiak eta jende berria. Barre eta algarari lotuak inguruko haundi-haundiei zuzentzen zaizkien ziriak. Eta aktore harrigarriak: ez ditugu sekula ahantziko Urdiñarben ikusitako «Txorrotxak» eta «Pitxu». Antzerkiari buruzko eztabaida merkeak utzi, ikusi, gozatu eta ondoren ostatura joan hor aritu direnekin, «burrat baten edatera».



Zamaltzaina, bi hankak perratu ondoren. Atzean, frontoiaren kontra, Bedaxagar «txerreoz» jantzirik eta Garat atabalarekin.

Langile finak urdinaretarrak

Orain bi urte Etxahun zenaren azken pastorala muntatu zuten Urdiñarbetarrek, **Iparragirre**. Orain berriz Maxkarada. Zenbait zaharrek duen zaletasuna eta gazteek agertu duten indarra ongi uzartu direla esan ziguten. Eta nabari zen. Han ikusten zen adineko jendea antzeslariak zeuden leku inguruan, lagunduz, adierazpenak

emanez.... Musikalariak berriz hamaseiren bat urtetako gazte bat bi ordu t'erdian luzeetan gelditu gabe eta atabalarekin **Garat**, Etxahun zenaren lagun zaharra.

Eta **Bedaxagar**, bere hogeita bost urtetan Etxahuni erreleboa hartu diona. Beste aktore guztiak ere, bat salbu, **Urdiñarbetarrak**. Egun berean «Adur Irratian» esplikatzeko zuten ongi zenbat kostatu zitzaizkien taldea osatzea. Ur-

diñarbe zein txikia den ikusiz geroz errez ulertzen da. Gehiago: harrigarri egiten da holako herrixka batean hain dantzari politak ikustea.

Herrian errotutako antzerki bat

Gazte hauek beren pertsonaiak nola barnatzen dituzten izugarria da. Bi behintzat odoletan ikusi genituen lurrian zilipurdika ibiltzearen ondorioz. Eta hitz egitean zer esanik

ez. Zergatik? Txikitatik ikusten ari direlako eta aktoreen eta jendearen artean etenik ez dagoelako: denak ezagunak, denak askotan ikusi den paper bat egiten, herri oso bat beste zuberotar guztien aurrean maxkaradagile on bezala gelditu nahiz.

«**Pitxu**» bezalako pertsonaia batek zirrara sortzen du ikuslearengan. «**Buhami**» (ijito) bat Moskortuta agertzen bada plazara, bere papera eginez jarraitzen du.

Dantzarekin beste hainbeste. Txikitatik ari direla ikasten. Eta han ikusiko dituzu antzeslariak neska bati eta besteari eskutik heldu eta dantzara ateratzen, badakite edo ez badakite. Ikasi baharko, herri guztiaren aurrean!

Berriketa gogorrak entzun ohi dira gure artean publikoa antzerki batean nola sartu erazi planteatzen denean. Maxkaradak behintzat horrekin ez dirudi arazo haundirik duenik. Buhami batek, ardoaz haina bere herritarren aurrean egoteaz Moskorturik, emakume bati bere ume-kotxea kendu eta plazaren erdian aluarena jotzen duenean,... haurrak

«ikaratzuz» buhamiek beren joaldiak egiten dituztenean..., kantatzearen poderioz ahotsa kraskatu zaienari jendeak «ea mutil» hori botatzen diotenean... hor denak bat dira.

Alde horretatik uste dut estetikaz eta abar ihardun orde, Maxkarada bere inguru sozialean, herrietan, aztertu beharko genukeela. Eta horretarako Caro Baroja eta filmeak egitea baino garrantzitsuagoa da jendearekin egotea.

Petardo eta guztiz

Egungo Euskal Herriaren buruhaustea ere ageri dira Urdiñarbetarren maxkarada honetan. Normala. Usadioak mantentzea eta tradizio zaharrak gaurkotea herriaren arazo guztien artean bakarrik bait da posible. Antzeslarietako zenbait ezaguna genuen beste ekinaldietatik ere, eta Bedaxagarrek ere izanen du horretan eraginik. Horrela, azkeneko zatian batez ere, errepaso on bat ematen zaio Zuberoako eta Iparralde osoko egoerari. Algara artean, ez beti guztien gustora, bainan aipatu behintzat eta tipo batzuetaz trufa egin bai.

Manexok azken zati honetan ditugu prolemarik

gogorrenak, ulertzeko. Maxkarada osoa xubertarrez egoteaz gain, inguruko pertsona konkreituak aipatzen bait dira: Mauleko zenbait, (kuriosoa da Mauleko herritarretaz ze errezelo agertzen duten laborariek, nekazari-kaletarrendari arazo betikoa), Dubosque,... A ze farreak elikoptero famatua aipatzean petardo bat lehertu zutenean, Iparretarrek taldekoek egin zuten bezala. Bi eta hiru metro baino gorago joan zen gero petardoak gaineen zuen lapiko zaharra...!

Izan ere, Maxkarada hain zabala delako (bi ordu t'erdi, dantzak, pertsonaia ugari,...) betiko eszenetan egungo gertakizun askoren eta egoeraren aipamen asko ateratzen da. Alde horretatik esango nuke Zuberoaren arazo gehienak azaltzen direla, bai kauteren nagusiak azkenean ematen dituen esplikazio luzeetan, bai buhamiek egiten dituztenetan, bai besteei «alde egiten» dietenetan. Orain, arazoak ez dira aztertzen, markatu bakarrik. Bainan inguruan dabilenak ondo ulertuko du.

Bi «txorrotxak», beren txorrotx-harriarekin. Ondoan «Pitxu».



Maxkarada ikusi nahi baduzu

Zuberoara Maxkarada ikustera joatea pentsatzen baduzu komeni zaizu pertsonaiak ezagutzea. Lehenengo begiratu batera behintzat aski arraroak egiten bait dira.

Pertsonaiak lehenik bi taldetan banatzen dira: gorriak dira batzuk eta beltzak besteak. Gorriak nobleak dira, ohorea aitortzen zaion jendea, laborariak ere tartean. Beltzak berriz, maila apaleko jendea, bigarren ordenakoak.

Beltzen artean «buhamiak» aurkitzen ditugu: ijitoak, pijama antzeko jantzi loredunak daramatzatenak. «Kauteak» berriz ontzi konpontzaileak dira, burdinezko lapikoei-eta ipurdia konpontzen,... aritzen direnak; aurpegian larri bat daramate eta beltzez jantzi ohi dira, zintzarri eta guzti nagusia. «Kautea» hauen nagusiak emango du gero «pheredikia», «Kabena» deituak. Bi talde hauek eroarena eginenez pasako dute antzerki osoa. Beltzak dira baita ere «Pitxu», «Txorrotxak»

edo txorroxtaileak eta «Txestuak» edo zikiratzai-leak, bearnesez mintzo direnak.

Talde guztiaren buru «Txerreoa» doa. «Intsinariak» Zuberoako bandera darama. «Gatüzainak» luzatu eta laburtzen den gu-raize antzeko tramankulu bat. «Jauna eta Anderia» ederki jantziak eta ondoan «Laboraria eta Laborarisa». «Kantiniarsa» gona labur bat duela, «zamaltzaina» zaldi eta zaldun batera, «maretxalak», «küioak»,...

Eta azkenik jendea dantzara ateratzen denean. Edo agian espontaneoren bat, Urdiñarben atera zena bezala: hainbeste aldi bere bizitzan «pitxu» pape-ra egin eta ezin etsi aktore berriei lagundu gabe.

INAKI ZUBIONDO

NON	ETA	NOIZ
(ORAINDIK)		
Otsailaren 21ean Muskil-din		
Otsailaren 28an Barkoxen		

«Testuak» (zikiratzai-leak), laboraria, Jauna, «intsinaria» eta «zamaltzaina».



euskal lokuzioak

Batek ez daki, zientifikotasunaren arazoa hain modan jarria den honetan, nondik hasi Koldo Izagirreren lan bikain hau komentatzerakoan. Deskripzio eta baloratze tekniko hutsean geratu? Ez dut uste oraingo honetan aski denik. Testuinguru zabalgoko batean kokatu beharra dago hiztegi hau, batez ere egileak egindako sarrera argigarri eta ezin interesgarriagoa irakurri ondoren.

Hala ere, pare bat ohar egin nahi nituzke lehenik liburuaren egituraz eta edukinaz. Egiturarena, entzuna baitiot bat baino gehiagori deseroso samarra gertatzen dela. Liburuak lehen parte bat du, aipatu sarrerak, gaiaren inguruko bibliografiak eta lanari buruzko zenbait argitasunek osatua. Ondoren, liburuaren atal nagusi gisa, lokuzioak datoz kategoriatan gramatikalen arauera sailkatuak: bakoitzaren fitxa, ageri den kontestua eta esanahiarekin. Atzean, euskarazko, espainolezko eta frantsesezko gida-zerrendak. Neuk egin zitekeen egokiena derizkiot sailkatzen honi, bistakoa baita lokuzioak ez daitezkeela alfabetaren harian ordenatu besterik gabe, hiztegi arruntetan bezala.

Ezagupen gramatikal minimeoz eta batez ere erabiliaren poderioz, oso praktikoa izan daiteke, zalan-tzarik gabe. Dena den, aurkibidearen falta nabaria da.

Edukinarena. Egileak berak aitortzen du aise aurkituko dela jorratu dituen 177 liburuetan barrena hiztegi honetan ageri ez den lokuziorik. Eta hala gertatzen da. Zenbait kasutan, autoreari pasa egin zaizkiolako; baina beste batzutan, lokuziorik dagoen ala ez zehazki mugatzea ilunago gerta daitekeelako. Sarreran esaten den bezala, lokuzioak etengabe ari dira sortzen.

Herria gelditu gabe ari da hizkuntza bortxatzen; lehen unean bortxaketa indibiduala zitekeena klitxe espresibo bihurtzen da taldeak onartzean, baita erabiliaren erabiliz esaera arrunt bilakatu ere maiz, hasierako adierazkortasuna galtzen duenean alegia.

Adibideetan sartuz gero, hiztegiaren EZTABAIDA jasotzen da lokuzioen artean. Nork antzematen dio gaurregun hain arrunta zaigun hitzari adierazkortasun berezi hori? Aldiz, Tartasen «Ni sartuko nitz zure berme», «horrek ezti

araurik», «Gizona nor baltiz, salbatzera zoela» esaldietan ez al dago lokuziorik? Hauek eta beste asko jaso behar lituzke hiztegiak. Oraindik asko gizen-du behar duelakoan nago.

Baina gaur-gaurkoz ez zitekeen bestela izan. Koldo izan da lehena azterketa honi serio ekiten. Hemen-dik aurrera badugu non begiratu gure irakurketetan egin aurkikuntzak jasoak diren ala ez. Denon esku dago lan hau osatuz eta aberastuz joatea.

Ezbairik gabe, badagoke gehiago esatekorik halakoez, baina gaituagoei uzten diet eginkizun hori.

«EUSKAL LOKUZIOAK» testuinguru zabalgokoan kokatu behar dela nioen hasieran. Autoreak bera arduratu da hone-taz. Badirudi lanak iraundion denboraldi luzean zehar egin gogoetak bildu nahi izan dituela sarreran, eta lokuzio bilduma honek zein leku duen euskal kulturgintzan (literaturgintzan, euskalgintzan, herri-gintzan) argitzen saiatu da.

Lan hau ez da, beraz, zientifikotasunaren izenean, akronia-atopian hertsirik ari den paperzomorrotan. Eta lan hau juz-

katzerakoan ere, ez dago teknikeria aseptikoaz begiratzetik besterik gabe.

Alde guztietatik tirokatu baitute gure hizkuntza historian zehar: iraultza-ren izenean zokoratu zuten; modernitatearen izenean beste batez ordeztu burges aurrerazaleek; erlijioarenean, herri arruntaren hizpidea erretorika eliztar puztuaz estali. Azken urteotan, batasun bide-tik sartzea hil ala biziko auzia zen, eta honek, batasunak, zera esan nahi zuen lehen epe batean: adar ihartuak moztea, eta nola-bait pobretzea. Orain, oinarritzko arautzeen ondolik, euskara pobre hori aberastea dagokigu, batez ere euskara lanabes duten idazleei, langai duten literatuei.

Hiztegi honetan guzti honen kontzientzia ageri da, testuinguru honi begira burutu da lana. Abialdi luzea, iluna, zapalketa guztietan barrena, gure hitza geureganatu arte. Aribide horretan urrats nahitaezko Koldoren kontribuzio esker-gaitza.

Iñaki Iñurrieta



iparraldeko ikastolek bizi behar dute

Otsailaren 5ean goizeko 10 ordutan SEASKA batasuneko 100en bat erakasle, haur-guraso eta adiskidek okupatzen dituzte Laneko eta Hezkuntza nazionalako inspektzioak, Baionan kokaturik direnak. Zera zen ekintza horien xedea? Bi dira apurrenetik. Lehenik SEASKAk lortu nahi du, herriko eskola izanagatik diru-laguntza publikoa eta hori lehen bait lehen nola-baiteko irtenbidea aurkitzeko gaur jasaten duen diru aldeko kinka larriari.

Bigarrenik ekintza horiek azken burruka bezala heldu dira, ikusirik negoziaketek nola porrot egin zuten. Eta ikusirik ere zuzenkontrakeria batez pairatzen dutela Iparraldeko ikastolak, 14 enpleguen afera adibide.

Sozialista gobernuak diru-laguntza bat ematen du «lekuko enpleguen» hurlatzeko eta laguntzeko, baldintza batzuk badirela arte. Eta baldintza hauek SEASKAk osoki betetzen ditu. Horregatik 1981-9-10ren

eta 1981-12-30ren artean 14 enplegu berri sortu dituelako SEASKAk diru laguntza horietaz baliatzea eskatzen du. Baina —eta ez baita beldur zuzenkontrakerien erabiltzea-departamenduko batzordeak berritan (81-12-23an eta 82-1-20an) laguntza horiek ukatzen dizkio SEASKAri. Eta arrazoi gezurti batez baliatzen da frantses administrazioa: «SEASKAren eginkizuna ez dela sail lehenkarietan sartzen» alegia! Hori bada ez da inolaz ere ulertzen ahal nolaz Britainako «Diwan» eta Kataluinako «Bressola» herri eskolek diru laguntza horren zuzena lortu duten!

Beraz politika erabaki ez zuzen horren aurka altxatzeko eta laneko inspektoreak eginahalak egin ditzan ikastolei zuzen dutena emateko bi okupazio antolatua izan ziren.

Ostiraleko egunaldian zehar SEASKAko ardurdunak negoziaketei lotzen ziren, prefetordearekin bereziki. Honek eskatu zuen lehen bait lehen SEASKAko kideak administrazio bulegoetatik kentzea baina hori ez zen inolaz ere onarturik izan. Asteazken 10eko deigun bat onartu zen aldiz Ikastola ordezkari eta inspektoreen artean PAUeko hirian... baina anartean okupazioa jarraitzekotan.



Akademia Inspektzioako leihotetan oihal-kartel bat ipini zen.

Eta beren urguiloan edo itsusketan holako gauza bati amor eman ez nahi-koan, frantses agintariak egurraren, bortizkeriaren erabiltzea erabaki zuten. Holaz —aurreabisorik gabe— larunbataren goizeko 2etan CRS eta Gardes Mobiles-ek bidali zituzten. Betiko hegida ezaguna: atea hautsi, nigar-erazleak

bota eta egurraz jo.

Baina indarkeriaz aritze horrek ez du ezer konpondu! Iparraldeko Ikastolek aurrera emango dute bere arazoei aterabide on bat aurkitu artio. Ahatik gauza bat argi eta garbi agerrarazi du frantses agintarien erantzunak: kolorez aldatu-rik ere etsai berdinak ditu euskarak eta euskal herriak.



SEASKako kide eta lagunak bulegoen okupatzen.

iparraldeko bi euskal irratiak

Dudarik gabe maiatzeko goberno aldaketak sortarazi ditu asmo berri asko abertzalen gogoetan eta horietan Irrati euskaldun baten egitekoa.

Bi irrati euskaldun

Jada, 3 urte hauetan Irrati libre batek, Loiolako emisora baliatuz, oren bat egunean zabaltzen zuen Iparraldeko eta Biarneko berri emanez. Honek maiatzaren 10ren ondotik laster bere emisorea eraikitzen zuen Mugerreko kasko batetan eta hilabete bat barru, ordu artio zuten laguntzaile berekin, 18 orduz goizeko

6etatik gau erdi artio 90,7eko megahertz tokia betetzen zuen.

Bere emankizunetan elebitasuna erabiltzen du eta frantsesak dauka gaintasuna nahiz Irrati horretakoen xedea litzatekeen, gehienbat euskaraz hitzegitea. Baina honi buruz arazo asko badaude ingurumen aldetik eta desberdintasun honek frogatzen du nahi-taez, Ipar Euskal Herrian (kosta aldean bederen) euskararen egoera latza. Hala ere ohituki eginak diren euskal saioak hauek dira: 3 berri-emankizun egunero, berriketarien itzulua, per-

tsulari saio bat, Igandetako meza, kultur saioa...

«Gure irrati», Entzun Ikus Taldeak eгина bestelakorik da. Irrati hau talde batek muntatu du, bestea aldiz oroz gainetik gizon batek inguruan osatu da. «Gure Irratia» sortu zen Eguberri gauean eta bere Tokia Milafrangan hautaturik han eraiki zuen bere emisorea. Orainokoa lau lokutorek lan egiten dute eta teknikari bat ere badaukate haien zerbitzura-ko. Dirudienek beren lehen asmoa litzateke Baigura gainean emisorearen landatzea eta honela oroz gainetik EHko barnekaldea litzateke hunkitua. «Argia»k erran duen bezala 4 orduz mintzatzen dira euskara hutsean, egunero.

Bi irrati arteko harremanak edo izatekoiz harreman eskasak

Gauza harrigarria baina hala dena, auzo direla-rik bi Irrati horiek elkarren arrotz balira bezala bizi dira. Radio Adour (edo euskarazko izena, Ipar Aldeko Herri Irratia) hor zegoelarik duela 3 urte, Teknika mailan eta Irratilaritza mailan zenbait erakaspak bildurik, Entzun ikus-ek bere proiektua antolatu zuelarik ez zuen kasurik egin ere, edo gutti jadanik alor berean lan egiten zuenari. Ondotik nahiz badauden harreman sortze abia-durak ez da oraindik deus sakonik finkaturik eta garai honetan eremu berean mezu beretsua zabaltzen dute. Horrelako egoera ez litzateke txarra eta badu ere bere alde ona baina ikusiz Ipar Euskal Herriak daukan aberastasun eskasak bai diruaren bai gizonen aldetik zatikatzeak ez du zerbitzatzen, egiten ahal lu-keen bezainbat euskara ez eta euskal populua.

Diru iturriak eta poderea

Bi bide desberdin hautatu dituzte bi Irrati hauek. Ipar aldeko Herri Irratiak publizitatea egiten du legea aurka, «Gure Irratiak» aldiz diru laguntza bat eskatzen du jende guzietan. Hala ere, publizitatearekin ez delakoan aski, Radio Adour-ek baliatzen ditu bere aditzaileen laguntza ainitz.

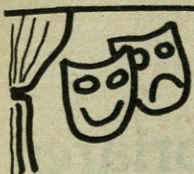
Behar da erran ere Irrati hau gain gainetik aditua dela eta hark daukala garai honetan irrati mailan, entzule talderik haundiena eta zenbait tokitan orokorra. Dudarik gabe, lehena izan delakoan, egun guziz eta guzian, lekuko berriak eta gauzak azaldu dituen irratirat, baina ere elebitasuna erabiliz kosta aldean biziaren lekuko delakoan.

Honi buruz frantses eskuinak badu bere irrati Miarriritzen. Bernard Marie-ren eskuetan eta laster atera litzateke, Grenet Baionako auzapezak sustaturik beste irrati frantses bat.

Sozialistek aldiz baliatzen dute Irrati Nazionala eta ere, segurrenik laster, atera duten lege berria zenbait Irratiren kasatzeko. Radio Adour alde horretatik kenka txarrean dago baina espero du bere aditzaileetatik sustengu azkar bat.

Dena den lan asko bada-gi zinezko Euskal Irrati baten eraikitze eta hor diren bi entseguek bide onean dira, itzal ainitz izanikan ere. Galdegiten ahal den gauza bakarra da biek so egin dezaten bizi diren tokiari eta dauzkan aberastasu eta hutsei. Irratian lan egiteko behar da lehen lehenik aditu eta gero hitzegin.

IDIONDO



teatrEROAK...



orain debekatua

karraka kolektiboa «historia del soldado»rekin bide egokitik

ENeko OLASAGASTI
MIKEL ANTZA

«Historia del Soldado». Musika: Igor Stravinski. Textoa: Ramuz. Aktoreak: Yolanda Martínez, Itziar Lazkano, Nati Ortiz de Zarate, Esther Belasko, eta Loli Astoreka. Zuzendaria eta moldagilea: José Ramón Barea. Eszenografia, makillajea eta jantziteria: Txekun López de Aberasturi. Carlton Teatroan, 1982ko Otsailaren 3an KARRAKA kolektiboak.

Beste ezerrekin hasi baino lehen aurre-estreinaldi honetako giroa argitu behar da. Bilboko Carltonen bildu ginenak, Antzerki inguruan gabiltzanok ginen, teatrero guztiak eta prentsa gizonak, denok gonbidaturik, antzokiaren hiru laurdenak betetzen genituen.

Estreinaldietara jendea ez da lan bat ikustera joaten, ea hauek honoko honetan nondik nora irtetzen zaizkigun ikustera baizik. Eta hori, noski, aktoreen urduritasunean igertzen zen. Emanaldi berezia beraz KARRAKAren lehen lan serioa zela ere kontuan hartzen badugu.

Aurreko puntu hauek aztertu ondoren goazen saioa zer izan zen aztertzeraz. Stravinskyren musika ez da gaur zalantzan jartzeko asuntza, azierito eta txalo guztiak aurretik; egokitzen du, girotzen du eta taldeak jakin du obran

zehar doinu horiek nola banatu. Musika, eta Ramuzen textoa, oinarri sendoa dira lan bat hasteko, desarroiloa da guri interesatzen zaigun gauza.

Estetika berezi baten bila joan ote da Berea? KARRAKAkoek esku-programan ziotenez Stravinskyk, diru gabezia zela, besterik zela, beharturik bilatu zuen estetika berezi hori bere garaian (guda garaia). Agian KARRAKAkoak bezala: agian lehen momentuan beharturik eta gero estetika horren

labait ixten), erdian plataforma borobil eta mugikorra eta bien artean atzekaldean elkartzen diren bi ranpa. Eszenografiari aurkitzen diogun azieritoa ez da orijinaltasuna, asmatzaile ez direla izan uste bait dugu, baina egokitzen dute eszenografia historioaren ulermenera, honetan ez dago ezer gratuitoa. Nabaritzen da, bestalde, zuzendariak erabiltzen dituen tresnak menperatzen dituela. Eszenako mugimenduak ez du bazterrik alperrik galtzen.



barnean gustora sentitu dira. Eszenografia menperatzen duen kolorea marroia da, aktoreen jantziak kontuan hartu gabe; hauek berriz, kolore biziz jaxten ziren, gomikietatik ateratakoak, makillajeak bezala. Gidoiak sinbologitasunaren aldetik jotzen badu, ondo lotzen zitzaion KARRAKAkoek asmatutako apaindura. Dena borobiltasunak harturik, atzeko teloa (espazioa no-

Erritmoaren gaia ikuitzerakoan hutsuneak nabarmetzen dira; haseran, obrari bidea hartzea kosta egiten zaio; harrapatzen du, baina transiziozko une batzuk, errepikatzearen poderioz, obraren karentziapetik geratzen dira.

Anekdotak erraza da. Sinbologi aldetik jotzen du. Zazpi pertsonai daude: Aurkezlea, gudaria, deabrua eta bi laguntzaile, errege, printzesa eta guda-

riaren laguna (konpaineroa). Gaia, gudariak eta deabruak elkarrekin duten borroka lehenengoaren bibolina lortzeko. Ez dugu obraren lehen bertsinoa ezagutzen, ez dezakegu beraz, taldearen moldaketa aztertu. Bibolina gudariaren arima, gogoa, fantasian edo... sinboloa da, eta anekdotaren desarroiloa honen gorabeherak, saldu eta berreskuratu.

Aipamen hau bukatzeko interpretazio lana ikuitu nahi genuke. Gorputz espresio aldetik ezin eragozpenik ipini, benetan landua dute alderdi hori; bestalde txalogarria Itziar Lazkanok deabruaren pertsonaiarekin egindako lana, ale bat zen goitik behera, keinuak, ahots doinuak, mugimenduak, interpretapen osoa azken finetan. Narragillearen irudia gehiegi urruntzen da publikoagandik eta guri hotzegia iruditu zitzaigun; gudariak ahots lanak ez zituen oso landuak eta alor horretan lerrotuegia egiten zen. Konpaineroaren sarrera indarrez egiten da, gero berriz galtzeko beste pertsonaien artean.

Balorapen oro bat eman behar bada, ikustea gomendatzen dizuet, ahal izanez gero (debekua). Ondo ginake horrelako lan gehiago egingo balira. Bide onetik doaz antzeslari zahar (?) hauek eta talde gazte hau.



Errepresentazioa amaitu berri zutenean, fokoak oraindik epel, eszenatikira igo eta Carltoneko kamerinoetan barrena abiatu ginen, «Historia del Soldado» obraren aurrean eta inguruko informazioek sortutako duda batzu argitzekotan, José Ramón Barea, obraren zuzendaria, elkarriketatzen asmoz. Ba...hona hemen:

ARGIA.-Jakín dugu hemen aurkeztu duzuen montaiia hau «Historia del Soldado» obra beraren 2. bertsinoia dela...

J.R. Barea.-Bai, prestatu genuen lehen bertsinoak komiki kutsua zuen. Bertan jende gehiagok parte hartzen zuen. Jantziak eginda zeudenean arazo ekonomikoa agertu zitzaigun, diru gehiegi zen eta kostoa gutxitu nahiz behar-beharrezkoa bakarrik utzi da; hori bai, historia guztiz errespetatuz.

A.-Dena dela, orain eskeintzen duzuen hau aurrez ikusitako proiektua da? Nola iritsi zarete lanaren azkenera?

J.R.B.-Haseratik bazegoen asmo bat, eta argi ikusten da montaiia hau sala handitan antzestua izateko pentsatuta dagoen-

la... Bainen bai, eszenografia aldatuz joan da, gutxi-naka gauzak erantsi dizkiogu eta gauzak kendu. Gainera ziur egon egitearen egitez, montaiia bera eboluzionatuz joango dela. Beste inon eman aurretik eskeini dugu Bilbon, honet esan nahi du akatsak zuzentzeko prest gaudela.

A.-Zein tankerakoa izan da zuzendari lana, zure lana?

J.R.B.-Alde batetik nik egokitzearena egin dut; baina, bestetik, zuzendaritzarenari dagokionez, nahiko lan askea izan da. Gehien bat entsaioetan koordinatzea izan da nere beharra, aktorea bakoi-

tzak bere pertsonaia landu du. Talde lana izan da, koordinaketa batekin. Gauza garrantzitsu bat dago inola ere ahanzi behar ez dena, edozeren aurretik ni aktore naizela.

A.-Interpretazioan aktoreak bakarrik parte hartzeak eritzi askori bideak irekiko dizkio, baina zergatik agertzen dira eszenatokian emakumeak bakarrik? Zein izan da arrazoi-na?

J.R.B.-Haseran ahots errejistro berezi batzu lortu nahi ziren, nahiko agudoak, pertsonaia histerikoak sortzeko asmoz.

Bestalde sinbologi karakteristika indartu nahi

kiarena, obran zehar agertzen diren pertsonaiak sinbolo hutsak dira. Horrela, bide horretan, soldaduarena emakume batek egiten badu nolabaiteko aldentzea lortzen da.

Ez da erreibindikazio gisa egin, nahiz eta parte hartzen duten aktoreentzat pauso baliagarria izan, hori bai.

A.-Obra honetan musika oso garrantzitsua da, nola izan da musika-testoaren arteko hartuemana?

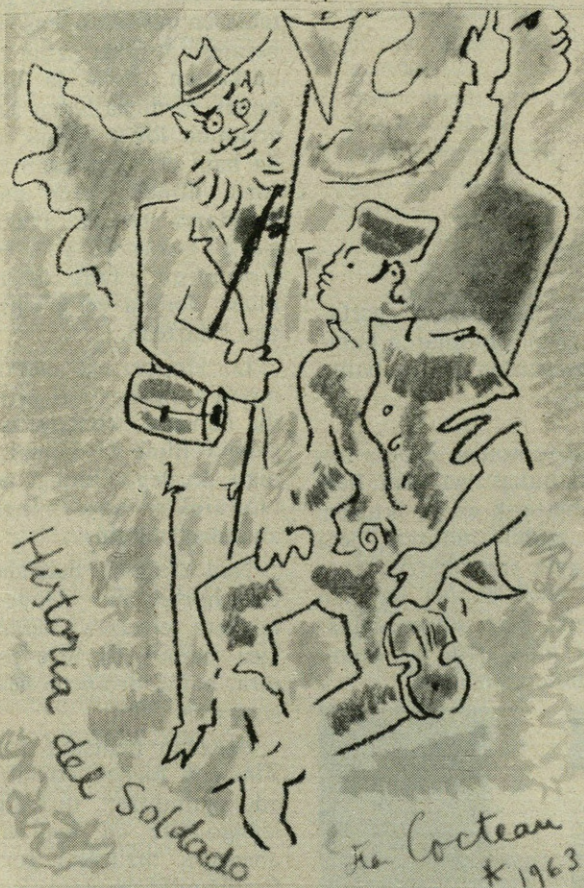
J.R.B.-Musika izan da abiapuntua; oso aldakorra eta bizia denez, eszenetarako oso egokia da. Alegia mantentzen da, guk sartu da, lehen aipatutako komi-



EZKERRETIK ESKUBIRA: José Ramón, nati, yolanda, ioli, itziar, esther.



Jose Ramon Barearekin



elkarrizketa

moz... Guk erabil genitzake horrelako efektu berezi batzu jendea txunditzeko, adibidez printzesa agertzen denean kea sartu etabar, baina hortan datza geure aukera, aukera estetikoak bait da. Dudarik gabe aukera honekin aktoreen gain doa zama handiena.

A.-KARRAKAK baditu gaur egun zenbait montaia martxan. Zergatik besteez gandik hain ezberdin den tankera honetako montaia hau?

J.R.B.-Esan behar dut aurren KARRAKA talde gaztea dela (1) eta talde gaztea denez geroztik aukera zabal baten aurrean

aurkitzen da; bere baitan ere tendentzia asko nabarmentzen dira. Obra hau montatu dugu, baina ez da proposamen estetiko bakarra. Besteekin oso ezberdina da, bai... Taldeak bideak bilatzen ari da, arakutzen... Gure asmoa beti teatroa lantzea da, eta horretan ari gara, obra hau beste aukera bat da. Gaur egun ikusten dut teatro popular edo teatro nazional terminoak oso dudosoa direla; guk aktorea-aktoreengana hurbildu nahi izan dugu.

(1) KARRAKA KOLEKTIBOA, euskadiko antzerki ibiltaria 1980. urteko urrian jaio zen ofizialki. Hortaz, gaur urtebete eta lau ilabete ditu.

dugun aldaketa kontinuan izan da. Hortaz gain, pertsonaiak ere desarrollatu egin ditugu, orijinalen presentzia gutxi zuten batzuri indar gehio emanaz.

A.-Zenbat denbora eraman duzue obra prestatzen?

J.R.B.-Azken prozesua irailaz geroztikakoa da, beraz lau-bost hilabetez aritu gara.

A.-Orain topiko bihurtu den galdera bat botako dizugu, eta txanpon-money-diru asuntua zelan?

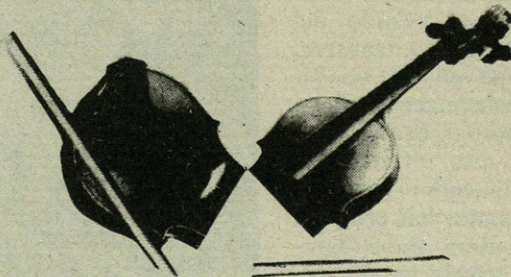
J.R.B.-Bi miloi t'erdi kostatu zaigu. Bai, materiala da garestiena. Gainera diputazioak eman behar zigun laguntza ez dugu jaso oraindik; dena dela

governuak ez digu ezer txoere eman.

A.-Bainan zuen aurkezpene eskuliburuan hau diozue: «Hay economia de medios, pero no pobreza. En esta época en la que, entre otras muchas cosas, se confunde el teatro con lo epatante o con lo insólito, hemos optado por una puesta en escena reducida prácticamente a lo imprescindible (...). Benetan egin duzue opzio bat ala ekonomi arazoek behartu zaituzte honetara, hala dirudienez?

J.R.B.-Ez, benetako opzioa da; ikusten baduzue teatro komertziala handiki aurkeztua dago, ikuslegoa liluratzeko as-

AZKEN ORDUAN



Oraindik Karrakakoak beraien azken obra, «Historia del Soldado» antzesen ari zirenean debekua jaso dute Madrilgo instantzietatik; konkretuago Stravinskyren obra argitaratu duen enpresaren ordezkariagandik.

Aktuazio guztiak alde batera uztera behartuak izan dira eta beraz denbora batez zail izango zaizu antzeslan hau ikusi ahal izatea. Nola amortizatu ahal izango dute 2 miloi t'erdiko gastoa? Zorigailza!!

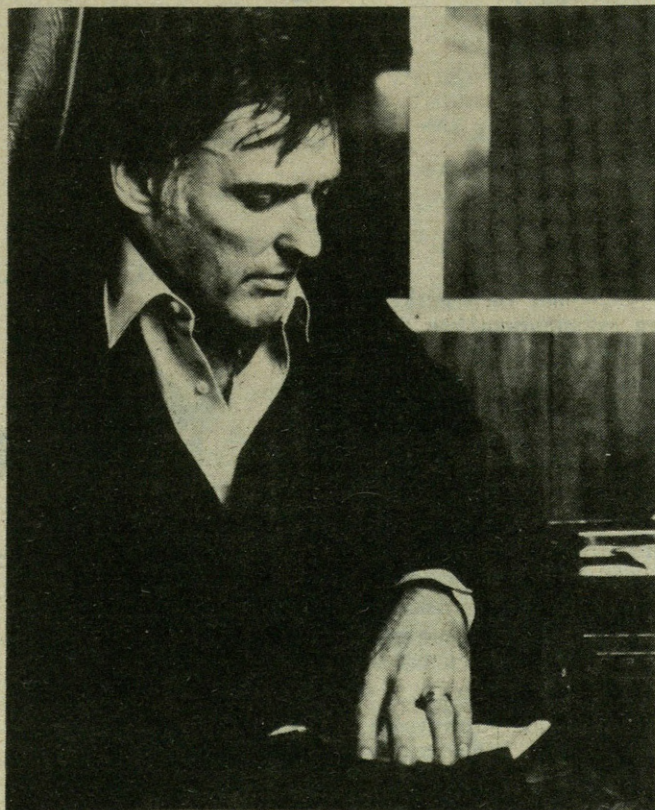
Kausarik gabeko erreboltarien seme-alabak

1.955. urtean Nicholas Ray-k «Rebelde sin causa» filmea egin zuen. Bertan, eta James Dean-ekin batera, mutil gazte bat azaldu zen: Dennis Hopper. Ordu-tik honuntz munduaren irudia aldatu duten gauza asko gertatu dira: Kennedy, Vietnam, Nixon, hippiak, 1968.eko Maiatza, e.a. Belaunaldi oso bat aldaketaren etorreraren zai. (Iraultza ametsezko helburua zen). Baina gauzak ez dira guk espero genuen bezala ateratu. Wight eta Woodstockeko loreak us-teldu dira. Deslilura nagusi da eta gaurko gaztedia beste balio eta kontzeptu batzuk defendatzen ari da. Balio askok porrot egin dute, beren erorketan buru batzuk arrastakatuz. Hau izan zitekeen «Caído del cielo» filmearen hitzaurrea. D. Hopper-en «Easy Rider»-en isladatzen zen gaztediak motoak bazter batetan utzi ditu. «Caído del cielo» filmearen protagonistak kamioi bat erosi du eta jai batera alaba daramalarik, eskola bateko autobus bat erosi du eta jai batera alaba daramalarik, eskola bateko autobus bat airetik jauzi arazten du. Kartzelan 5 urte pasa ondoren, desegina aurkitzen du bere familia: Ama mozkorra eta heroinazale. Berak zaborbiltzaile batetan zakarra astintzeko lana

dauka, berarentzat munduak suposatzen duenaren metafora garbia. Hasieran pailasoz jantzita azaldu zai-gun ume errugabea, norabiderik gabeko gazte bat dugu orain. Eskolak ez dio bere prolematikari erantzuten. Gurasoek infernu batetan bilakatu dute beren etxea. Alabak mundu bat bakarrik ezagutzen du: Neoiezkoko kaleak, Elvis Presley, rock eta punk-a.

Aterpe bat: istripua gerta-razi zuen kamioiaren kabina, haurtokia izango balitz bezala.

Gazte honek, egoera honekin bukatu nahiean, bide bat besterik ez du ikusten: aita erahil ondoren, bera eta ama tragediaren errua izan zuen kabina barruan egonik, bere automargina-zioari amai triste bat eman-go dioten sugarrak.



DENNIS HOPPER

Oso gutxitan izan da Ipar-Amerikako zinema hainhotza eta gogorra gaztediaren desitxaropena ezta beraien aurpegi izbutatua aurkeztzen. Egia da filme honek ez duela behar zuen erritmoa lortu, baina ezin da hain erraz guregan historia honek uzten duen hondarra tristea ahaztu, gure belarrietan Neil Young-en «Out of the blue» doinua errepikatzen den bitartean.

D. Hopper-ek, moralismoaren topikoetatik urrundu nahiean, kontzesioarik gabeko filme bat kontatzen digu, ikuslegoa inongo pertsonaiekin antzemateko ahalmena ukatuz.

Neil Yong-ek, bere abestian, horrela dio: «Hobe da norbera erretzea, herdoiltzea baino; 10 urte pasa dira, baina oroipena gelditzen da».

Askotan pentsatu dugu: Zinemak bizitza kopiatzen edo gainditzen du? Egia izango ote da bizitzaren abentura bizitzeko gogoia Erromantizismoaren oroi-garri bat besterik ez dela? Bizitzak herdoiltketari ez dio beste aukerarik eskeintzen erretzea baino? D. Hopper-ek, «Rebelde sin causa»-ren gehibizidun bakarra (Filmearen egiela, N. Ray, James Dean, Nathalie Wood eta Sal Mineo hilik daude) horrela sentiarazten digu.

Bukatu al dira kausak?

XABIER PORTUGAL

FITXA TEKNIKA: «Out of the blue». Egilea: Dennis Hopper. Gidoia: Leonard Yakir eta Brenda Nielson. Musika: Tom Lavin. Akto-reak: Linda Manz, Dennis Hopper, Sharon Farrell, Don Gordon, Raymon Burr.

BERTSOAK

Mitxelenak daukazki Gasteizen

Bertso berri batzuek
gaur ditut ekarri
zenbaitu gauza hemen
bai harrigarri!
Euskarari buruzko
gaiak oso sarri
erdara ederrean
guk burubelarri
hauxe samingarri
eta sumingarri
Lehen hemen larri
elur eta harri!
erdaldunak gozaten
dituzu jarri.

UZEIren lana ez da
paradisukoa
ez eta behin betiko
egindakoa
baina «peoi» askotxok
bultzatutakoa
zuen belaunaldiak
egin gabekoa
emanik ukoa
hona ba jaïnkoa!
hor dago gakoa
ta bera nahikoa
ez izan zu nolabait
sailerakoa.

Bai Ibartzabal Jauna
kritika liteke
ez ordea erdaraz
orriak bete.
Landu euskaraz gaiak
kazetari trebe
noraino heltzen zaren
ikus alafede!
UZEIko lan gabe
har ezazu xede
politikaz ere
euskaraz jo ta ke
bitartean nolanahi
isilik hobe!

Jaunak behar ditugu
maisuak zorrotzak
gal ditzagun betiko
erdal morrontzak.
Euskaraz gaiak landuz
eta sartuz hortzak
ez erdaraz idatziz
pozturik arrotzak
harturik nau lotsak
betiko mingotsak
erdaldunen hotsak
iluntzen bihotzak!
kritikak egin bitza
euskal ahotsak.

«Idazlan Hautatuak»
liburu bikaina
gomendio mamitsuz
dago egina.
Geroztik ere bada
zurerik hor baina
gaurko bizitzarako
hartu behar gaina
aurkiturik zaina
heda alabaina!
behar dugun aina
emanik tamaina
bizitza euskalduntzen
bai alajaina!

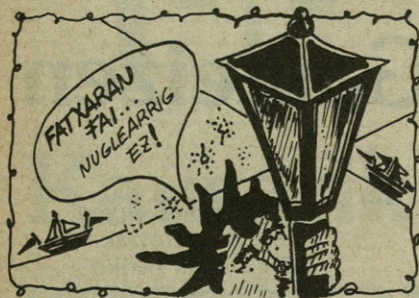
Euskal idazleogan
estimazioa
bazenuen zuk noski
bendizioa.
Etxekoei ez bota
zuk maldezioa
Lagun lanean eta
utzi azioa
guk arerioa
alferren zioa
hor da bizioa
eman lezioa
Euskaraz piz dadin eus-
kal nazioa.

Eusko Jaurlaritzari
orain zenbait ohar
Euskara lan dezagun
sua eta gar.
Argitarapenetan
trafiko-lana sar
administrazioa
ta lege-lan zakar
erabakiak har
berandu da bihar
orain dira behar
gero ez egin negar
eta Boletin hori
taxutu azkar.

Euskal Herriko doktor
ta gainerakoak
gaur arte ez dituzte
histori bapoak.
Dena erdaraz landu
izanik doktoak
euskaraz gerorako
utz egitekoak
hemen gaur gaurkoak
bihar biharkoak
berehalakoak
premia nahikoak
nork ditu eskuetan
UZEIk lakoak?

MUGA, MUGAKIDEOK
erdara zaleak
gai hauek tratatzeko
euskara gabeak.
Mitxelena non dira
zure zutabeak?
erdaraz nola landu
euskara-legeak?
zure lan hobeak
hor nonbait gordeak
oso dotoreak
ta guztiz trebeak
aspaldian zai gaude
itzultzaileak.

Hemen hautsi lezake
nork berea zohia
baina balak kalera
datoz doi-doia.
UZEIrenak jo dute
bakarrikan goia
tamalez besterik ez
hor dago sasoia
ez nahasi lohia
Lagundu «peoia»
ireki kajoia
eman arrazoiak
historiak emango
dio koroia.



PELIPE PAROLPEKOAREN BURUTAPENAK

—«Ferriro igo nauzu, hps!, zure fatzogira, hips!, ardo gorri zaharrei, maitez fegira, hips!...

—Aizan!, hi... Aizaaan!... gagitat!

—Far Tzogi hauetago gamareroag oso antipatigoag hi...

—Gora San Bino Arana, Aufi Batxarana!...

—Gasorik ere ez hi!... inhuma-noa.

—Feste tegniga bat asmatu behar-gugu... hips!...

—Fatxaran fai... nугlearrig ez!

—Mugitture hi...!

—Bfoga, bfoga Bar Iñela, Bar Iñe-la...!

—Hi! Ga-ba-re-raaaaaa!... Oti-xe!, Hori Garagotxearen erretratue dug eta... banion ba ezaguna egiten zitzaidala aurfegi hori!

—Afer beste honeg. Aizag hi, Fa-rra?

—Ez festa ez, otixe! Fa-rra! Tafer-nago fa-rra! Hips!

RIONA ETA EZEZTE+ KOA EZ OHOSTEA.

—Idazkari ponpoxa goizero musu batez agurtzea, talde lana gogoz burutzearren.

DO! hips!

—Fai, xoder, fatxaran gorria goño!

—Ez, goinagig gafe!

—Orain Laguna erdi fat deitzen du-tela...?

Ferdin dug!

—«Gu gera Esgadigo gaztedi fer-rria, Esgadi fagarra da... gure afer-rria...»

—Non da Garagotxea? Folitiga li-gidoaz hitzegin fehar dugu!

—Ogupatuta dagoela?

—Fa fueno, fihar arte!

IRAGARKIA

**GORRONEO VASQUIJANO
G.V.-E.G.
EUSKAL GURUTZEA**

Txabarriren eskuzabaltAsunaren froga gisa, hurrengo baldintzak betetzen dituzuen militontoi dei egiten zaizue euskarazko ikastaro perfektok eman ahal ditzazuen.

Eskatzen da:

—Eztula harrapatzeko propentsioa ez izatea, Mirakontxan ditugun terrazetan, neguko haizearen hezetasuna osasunarentzat kaltegarria gerta dakiokenez.

—Ikasgeletako klariona eta ezeztekoa ez ohostea.

—Idazkari ponpoxa goizero musu batez agurtzea, talde lana gogoz burutzearren.

—Ikastaro amaierako irakasten iharduniko lau ikasleen izena jakitea.

—Amatiñoren sartzea erabiltzea,

loredun gorbataz ohitzeko aholku egokiak eman diezazkizuen.

Eskaintzen:

—Batzokiko bazkide txartela automatikoki.

—Kontxako badia pedagogikoki mi-restearren kristaleriaz josiriko ikas-gelak, eraiki berri, zabal, egoki eta batez ere inongo diru xixkakatarik gabe eginak.

—Klase bakoitza prestatzeko in-portaziozko hogeit urte dituzten neska lerdenak.

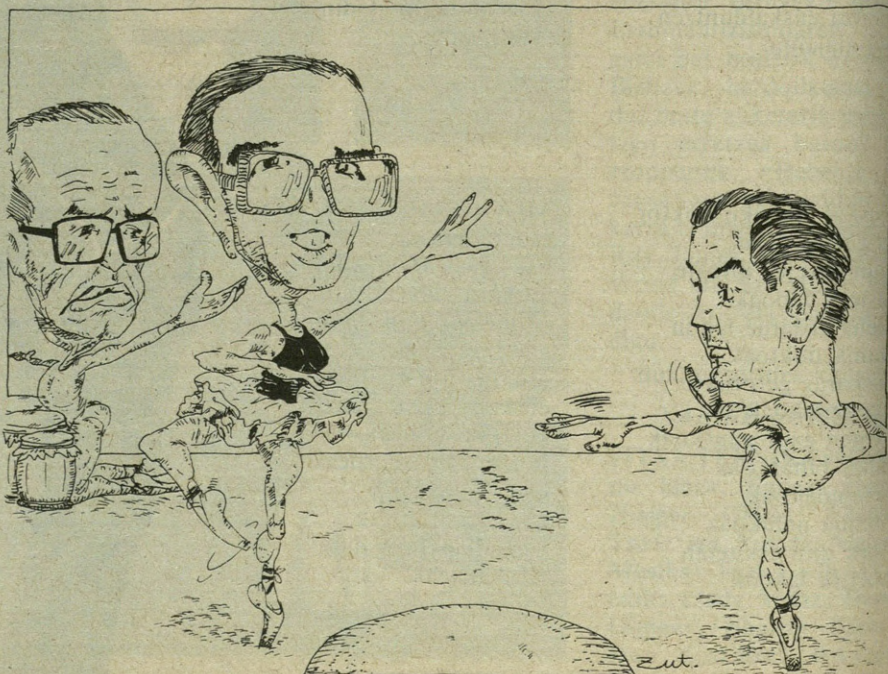
—Lau ikaslez osaturiko klaseak. (Gazteak eta lizentziatuak, noski)

—1.500 dolaretako soldata hilean.

—Bizi zaren eskualde puntutik joan-etorri bidaiak Mercedes kaxkar batez egitearren, Crescenciano txo-fertzat zenuke.

OHARRA: Idazkari ilehori, beltza-ran ala kaskagarroa nahi den zehaz-tu behar da eskaeretan.

*erretrato
politikoak*



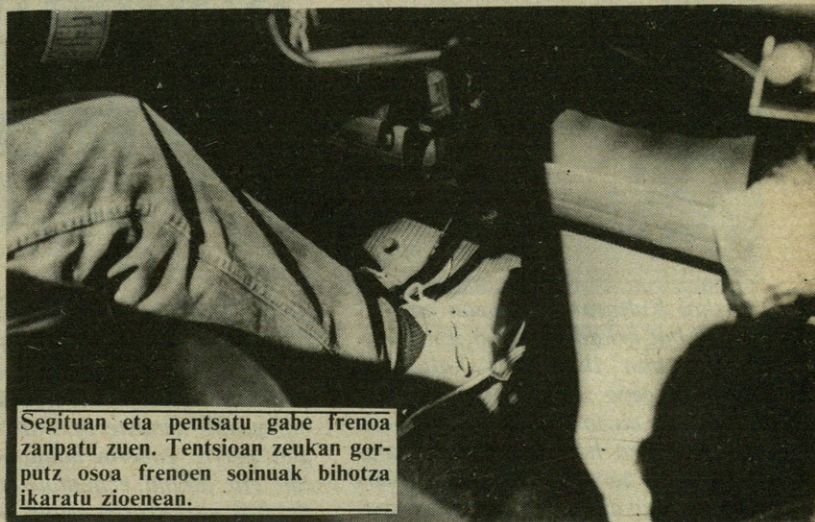


Ez zen oso normala horrelako toki batetan auto-stop egitea. Xabierek erabakia zeukan ez zuela geldituko. Ez zuen inongo roilorako gogorik. Bazituen berak nahiko prolema, besteetan sartzen hasi gabe.

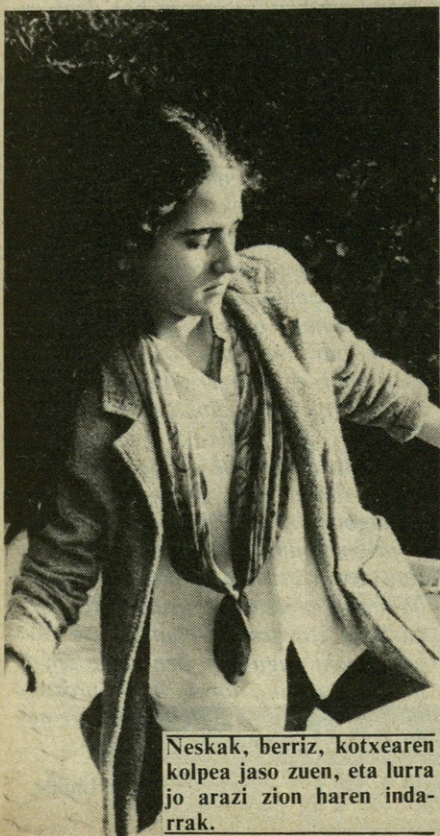


Bat batean eta ezustean, neskak kotxe aurrera bota zuen bere burua.

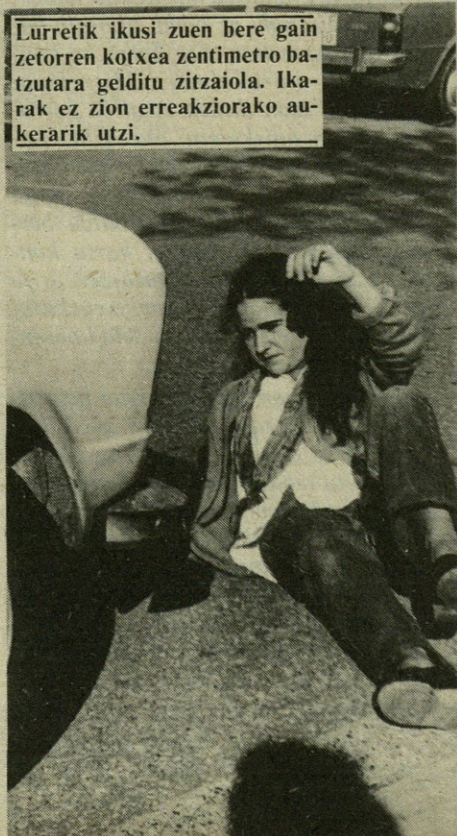
Baina... zertan ari da neska ero hori? Alua...



Segituan eta pentsatu gabe frenoak zanpatu zuen. Tentsioan zeukan gorputz osoa frenoaren soinuak bihotza ikaratu zioenean.



Neskak, berriz, kotxearen kolpea jaso zuen, eta lurra jo arazi zion haren indarrak.



Lurretik ikusi zuen bere gain zetorren kotxea zentimetro batzutura gelditu zitzaiola. Ikarak ez zion erreakziorako aukerarik utzi.



Eskuko frenoak bota eta gero, presaka irteten zen kotxetik, neskari zer egingo ote zion beldurrez eta zalantzaz. Zergatik botako ote zuen bere burua era horretara?

—EAJ-ren alderdikeria dela eta—

euskal kulturaren haustura berria

Euskal Kulturaren barnean haustura garbi bat ari da burutzen. Euskararen gerorako ikaragarri kaltegarri izan daitekeena. Detonadorea UZEL-/Mitxelena auzia izan da, baina egia esan, haustura hori bazetorrela, argi aski ikusten zen azken boladan. Norbaitek esango du euskararen batasunarekin burutu zela euskaltzaleen arteko lehen haustura, eta egia da. Baina are egiago da haustura hori ez zela izugarri kaltegarria izan arrazoin batengatik: batua onartu ez zuten sektoreak kulturalki ahulenak ziren, ez ziren baxter aktiboak. Euskal kulturaren sektore aktibo ia guztiek onartu zuten batua eta hortik etorri zitzaion garaipena.

Euskararen batasunak bildutako euskaltzaleak, oraingoan, beste auzi batek ezarri ditu elkarren kontra: euskararen normalkuntzak. Eta egunero praktikan aktiboenak direla egiaztatu duten sektore hauek elkarren kontra jartzen badira, behin betirako pitutara joan daiteke Euskadi euskaldun bat eraikitzeko proiektua.

Dena den, burutzekotan dagoen haustura honen arrazoinak beste leku batetan ere bilatu beharko ditugu, alderdikierietan alegia. Eta ez dut politikari esaten, garbi bait dago politika eta kultura elkarrekin loturik doazela beti. Baina alderdikeria beste asuntxo da eta horretan erori gara oraingoan nire ustez.

Gogora ekar dezagun euskara ba-

tuak EAJren barnean sortu zuen haustura eta enfrendamendu gogorra. Baina lehen aipatutako arrazoinengatik horrek praktikan ez zien alderdikideei inongo buruhausterik ekarri. Gaurregun, berriz, gobernu bat daukate eskutian, eta, jakina, ezin diote ihes egin alderdiak euskararen auziaz posizionatu beharrari. Eta horra hor kakoa: alderdia puskatu nahi ez bada, akordio batetara iritsi behar. Eta horra or konseusoaren mirakuluak: Mitxelena, orain arte izan dituen etsairik porrokatuenekin adiskidetu, eta A.M. Labaien (izan al da batuaren kontra birao gogorrak bota dituenik?) batua onaritzeko prest gauzatxo batzu bermoldatuz gero. Kontutan hartu konberjentzi prozesu hau gertatzen ari den bitartean alderdi barneko euskarari buruzko ponentziak zeudela konsensatu nahiean.

Eta hara non iristen zaigun belarritara EAJ akordio batetara iritsi dela euskararen auzian, Mitxelena bultzatzaile, eta tendentzia guztiek onartuko luketena. Lehen pentsaezina zen mirakulu honen prezioa garbi dago bestalde: euskara batuaren premia erlatibizatu, euskararen normalkuntza razionalizatu, etabar. Politika konkretuaren mailara eramanez gero, ondorioak ere argiak dira, UZELren geldiaraztea lekuko.

EAJren alderdi barneko batasuna salbatu dute beraz. Bainan zeren truke? Ez al da garestiegia prezioa?

Ondoriorik hurbilena bistan dago: euskararen normalkuntza noiz edo noiz gauzatu zedin baturik behar genuen euskaltzaleok elkarren kontra borrokan eta elkarri trabak ipiniz jo eta ke. Horren ondorioak, euskararen kalte noski.

Guzti hau, gauza gertatuberrietara mugatzen bagara, zeren hor dago aurretik Eusko Jaurlaritzak zenbait asuntotan eraman duen jokaera suizida (AEK, euskal prentsa, etabar), eta horri gehitzen badizkiogu gaurtik aurrera EAJren ponentzia horren poderioz etorriko direnak, enfrendamendu fratizida eta ireki batetara iritsiko gara. Bakoitzak bere harmak erabiliz.

Garbi dago euskaltzaleetasuna hil dela kontzepto bezala. Lehen euskaltzaleetasunak batzen gintuen, baina gaurregun kontzepto horrek ez du ezer esan nahi, ez du ezer adierazten. Bada ordua proiektu nazionaleraz hitzegiten hasteko. Jaurlaritzak —edo EAJk— aurkeztu dezala berea, jakin dezagun nora eraman nahi gaituen. Konforme ez dagoenak erreplikarako aukera izaki jakina, baina argi esan dezagun guztiok zeren atzetik gabiltzan. Euskara bakarrik ez dela helburua, garbi dago, euskara eta beste zerbait baizik. Guk jakin nahi dugu zein den beste zerbait hori, zer nolako normalkuntz prozesoa duzuen asmotan. Baldin baduzue noski.

Josu Landa



DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekeak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik NONAHI, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso. Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeak

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA



BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.



Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzen dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoaren sarerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuska eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pensioak, istripuak, desenplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatuetak 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloen bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Institutu onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoan Elkarte, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkarte, ikasketa-beka eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. dauzkagu.



**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**



GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA